

LA TORRE FERRERA

REVISTA CULTURAL DE MONT-RAS. NÚMERO 11 - JULIOL 2013. PREU: 3 EUROS

FESTA MAJOR

masos i indrets amb història
CAN CATALÀ

amb nom i cognoms
JORDI GONCÉ MELLGREN

xino-xano
CAP A TORRENT

gastronomia
LA CUINA DEL XUP-XUP

UNIÓ MONTRASENCA
AMOR I JOVENTUT

FESTA MAJOR
JULIOL 1933

Mont-ras

Programació Festa Major 2013

Dijous, 25 de juliol

A la Sala d'Exposicions de l'Ajuntament

A les 20:00 h

INAGURACIÓ 1a. EXPOSICIÓ D'IMATGES SUBMARINES

I DE NATURA a càrrec de: Iñaki Relanzón, Carles Casanellas, Marc Casanovas, Josep Clotas i Ramon Casabayó. L'exposició romandrà oberta en horari d'oficines de l'Ajuntament del 25 de juliol a l'1 d'agost.

Al Pavelló poliesportiu

A les 21:30 h

TEATRE amb l'obra "Solterons"

de Nando Massaneda **Venda d'entrades:**
Oficines de l'Ajuntament a partir del 15 de juliol. Preu: Anticipat 8 € / Taquilla 10 €

Dissabte 27 de juliol

Al c/ Torres i Jonama. Al costat del Mercat Municipal

De 10 a 13 h

FIRETA POPULAR INFANTIL

Inscripcions a l'Ajuntament fins el 24 de juliol

Durant tot el dia

MERCAT

FIRA DE VINS I FORMATGES

Al camp d'esports "La Ciutadella"

A les 18 h

TORNEIG DE FESTA MAJOR DE BITLLES CATALANES

Inscripcions a l'Ajuntament fins el 24 de juliol

A la plaça de l'Ajuntament

A les 17 h

ANIMACIÓ INFANTIL amb

A les 18 h

FESTA DE L'ESCUMA

DE COLORS per grans i petits, en acabar pa i xocolata per a tothom. **ENTREGA DE PREMIS** del concurs de dibuix infantil del cartell de la Festa Major 2013.

A la Llar d'Infants El Girasol

A les 19:30 h

CELEBRACIÓ DEL 10è ANIVERSARI DE LA LLAR D'INFANTS EL GIRASOL

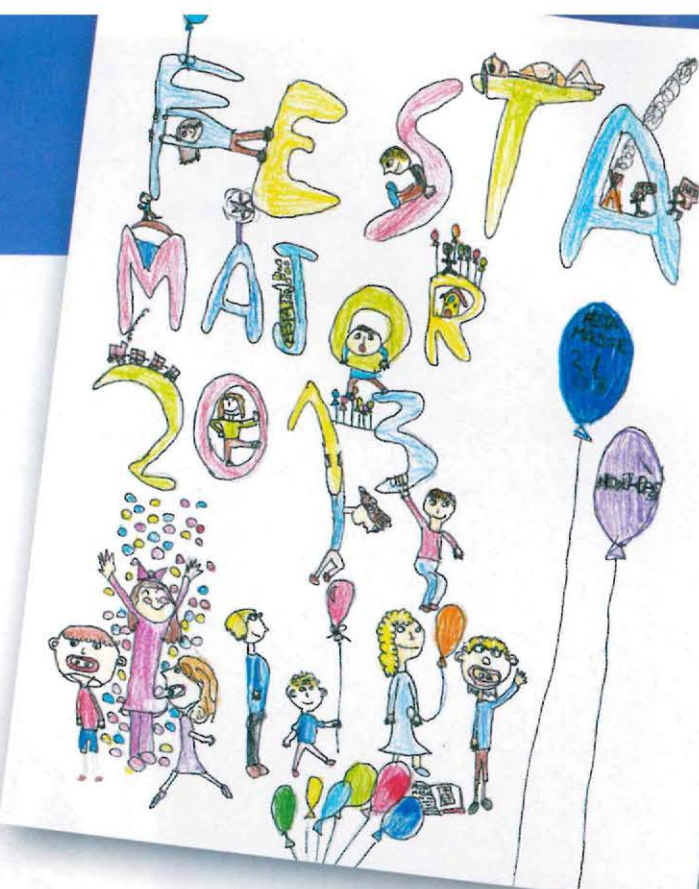

Als afores del Pavelló Poliesportiu

A les 23 h

BALL DE NIT amb

Orquestra Titanium
"viu la música en viu"

Diumenge 28 de juliol

A l'església

A les 10:45 h

OFICI SOLEMNE.

Cantat per la Coral Parroquial St. Esteve de Mont-ras

A les 11:30 h

Mitja AUDICIÓ DE SARDANES amb la cobla ELS MONTGRINS

A les 12:30 h

VERMUT DE FESTA MAJOR

Als afores del pavelló Poliesportiu

A les 19 h

CONCERT DE TARDA amb la cobla orquestra ELS MONTGRINS

A les 20:45 h

Actuació de l'ORQUESTRA ELS MONTGRINS

A la mitja part DEGUSTACIÓ DE CUINA CATALANA

amb la col·laboració dels millors restaurants de la zona, a favor del Club Esportiu Mont-ras.

Preu tiquet per tast: 3,50€ (inclou coberts i pa)

Preu tiquet de postres: 1€ (gelat)

L'organització es reserva el dret de modificar qualsevol acte per causes alienes a la seva voluntat. Com és tradicional tots els actes de la Festa Major són gratuïts, excepte la degustació de Cuina Catalana i el Teatre.

La reserva d'una taula i 6 cadires 2 dies té un cost de 35€, es poden reservar a l'Ajuntament del 15 al 24 de juliol, de dilluns a divendres de 9 a 14 h. Cal portar el tiquet de reserva tots els dies de la Festa Major.

ajuntament de mont-ras
www.mont-ras.cat

Edita:

Associació Sociocultural Mont-ras al Cor

Redacció i publicitat:

latorreferrera.montras@gmail.com.

Tel. 629 642 981

Director:

Joan Grañén

Coordinació:

Anna Vigatà

Consell de redacció:

Josep Bofill

Mercè Català

Patricia Ferrer

Irene Genís

Martí Sabrià

Col·laboradors:

Isabel Antúnez

Francesc Aymerich

Francesc Bellmunt

Teresa Casals

Núria Clara

Elvira Cornella

Isabel Corominola

Ferran Cros

Paco Dalmau

Francesc Gomes

Xavier Grañén

Lluís Molinas

Miquel Ros

Joan Teixidó

Maquetació:

Josep Bofill Blanc

Portada

Coberta de carnet de ball del 1933 de l'arxiu de Lluís Molinas

Publicitat:

Irene Genís

Patricia Ferrer

Impressió:

Gràfiques Trema. Arbúcies

Dipòsit legal: GI.1386/2007

Col·labora:

| EDITORIAL |

Aires de Festa Major

Encara que com a referent es planteja la festa major com la festa local per excel·lència, la que crea i recrea la comunitat, la identifica i la projecta, en aquesta evolució constant embolcallada de circumstàncies i d'estira i arronses, el concepte de festa major ha canviat molt.

Amb tot, perduren els records de quan per la festa major, casa per casa, era motiu per mudar-se o, si es podia, estrenar vestit i, ben empolainat, anar a l'ofici solemne, sardanes, concert i ball. Tot plegat, sense oblidar la gran comunió de l'àpat de festa major en una gran taulada que reunia molts parents a la casa pairal amb un orgull afegit: tenir de convidats els forasters amics.

En el camí del progrés, els costums no són els que eren. Tothom es muda quan li sembla o li convé, i els àpats de gran taulada han passat a ser una celebració més reduïda. I és que abans als pobles s'entenia que la festa major trencava les rutines i les tasques quotidianes i concentrava la gent del veïnat i rodalies en un únic espai tot fent comunitat els dies senyals. Ara, en aquest nostre anar i venir pendants del rellotge, l'evolució al ritme dels canvis econòmics i socials i l'elevada mobilitat, les festes majors han perdut, en bona part, aquell caliu especial i esperat.

Per a alguns la transformació a valorar es pot decantar més en les formes, però per a altres la celebració anyal de la població encara radica en el fons i cal retrobar-lo. Per això, sigui quin sigui el nostre tarannà, l'important és que per molts anys puguem celebrar la Festa Major i que no ens deixi indiferents.

Sumari

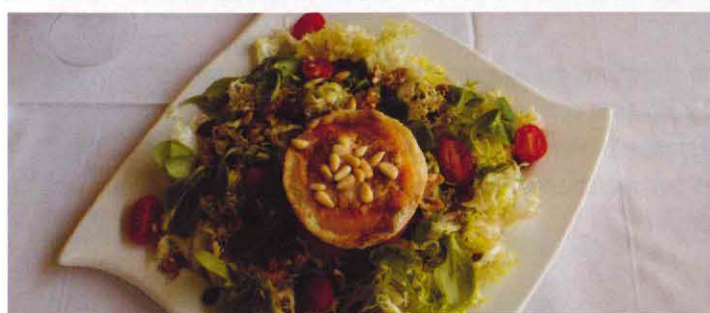
DOCUMENTS La Festa Major	5-19	XINO-XANO Cap a Torrent	30-31
AMB NOM I COGNOMS Jordi Goncè Mellgren ..	20-22	LLENGUA A favor nostre	33
NECROLÒGICA Maria Barceló Clavaguera	23	LA BUTACA La comèdia democràtica	34-35
MÓN MENUT El ninot màgic	24	GASTRONOMIA La cuina de na Lola de Foixà ..	36-37
MASOS I INDRETS AMB HISTÒRIA Can Català ..	26-29	CALAIX DE SASTRE El terme de Roques d'Ase ...	39

Notes:

La revista es reparteix gratuïtament a tots els domicilis del Municipi. Si algun veí no la rep o algú no resident o Organisme vol rebre-la habitualment pot posar-se en contacte amb la revista a través del següent e-mail: latorreferrera.montras@gmail.com

Aquesta publicació no comparteix necessàriament les opinions signades pels col·laboradors.

Prohibida la reproducció total o parcial d'aquesta revista, per qualsevol mitjà, sense autorització expressa.

MONT-RAS Bar Restaurant

Cuina tradicional empordanesa
Esmorzar de forquilla
C/Torres Jonama, 19
Tel. 629 010 358
17253, Mont-Ras - Girona

| DOCUMENTS FESTA MAJOR |

Algú va dir que "enlloc hi ha festa sense música". I pel que hem copsat a Mont-ras en la tradició ancestral de la Festa Major en honor a Sant Jaume, la música no hi ha faltat mai.

Si bé l'època estiuenca no es pot considerar amb propietat un cicle festiu, val a dir que la densitat del santoral assegura que sigui el temps preferent de les festes majors. L'explicació de celebrar-se a l'estiu és perquè temps enrere s'esperava haver acabat les collites.

Per aquesta raó, en el cas de Mont-ras, poble tradicionalment agrícola, no seria gens estrany relacionar-ho i per això el principal festeig sigui per Sant Jaume en comptes de Sant Esteve, el patró d'hivern.

FESTA MAJOR DE MONTRÁS

PROGRAMA DE FESTEJOS que tendrán lugar en los días 24 y 25 Julio 1943.

V. B. J. B.
El Delegado Local
de Educación Popular

Día 24

A las 6 tarde. — SARDANAS en la Plaza. A continuación,
GRAN BAILE.

A las 10 noche. — CONCIERTO y, seguidamente,
ESPLENDIDO BAILE.

Día 25

A las 11 mañana. — Solemne Óficio.

A la 1 tarde. — BAILE VERMUT.

A las 6 tarde. — Audición de SARDANAS y BAILE.

A las 10 noche. — SARDANAS. Seguidamente
GRAN BAILE fin de fiesta.

La ejecución de los actos que se mencionan en
este Programa, irá a cargo de la renombrada

Orquesta - Coblá ANTIGUA PEP de Figueras.

NOTA: La Comisión se reserva el derecho de modificar el Programa
si causas imprevistas lo exigiesen.

Referents festius

En el treball de recerca documental sobre la Festa Major de Mont-ras hem pogut trobar programes i algunes dades que es remunten a fa setanta i vuitanta anys. Amb tot, la prova material més antiga que es conserva a l'Ajuntament és un programa del 1943. Per situar-nos una mica, val a dir que les efemèrides contextualitzades el 1943 queden emmarcades en plena segona guerra mundial, i al nostre país de postguerra civil portàvem quatre anys de dictadura franquista. Eren temps foscos i de precarietats, i per això no és gens

estrany que a la nostra vila, tot just fins aquell hivern de 1943, l'escola del nostre poble no va poder disposar d'una estufa de llenya a cada classe i així poder-se escalfar els alumnes.

Tampoc serà estrany, doncs, que enmig de referents festius i musicals que ens puguin apropar als bons records de la Festa Major sobretot les del segle passat, hi quedin barrejades situacions que en els moments actuals gairebé ens poden semblar esperpèntiques o inversemblants.

Josep Bofill Blanc

Tot fent repàs a ets i uts de diferents moments de la Festa Major, hem pogut constatar que per a la majoria de persones, en cada relleu generacional, sovint hi ha alguna festa major que, en tancar els ulls, i partint de les diferents sensibilitats de cadascú o de situacions viscudes, en guarda el seu record particular.

I és que la Festa Major, igualment com passa amb la pel·lícula *Casablanca* que precisament l'any 1943, a Hollywood, va ser declarada guanyadora de l'Oscar a la millor realització a més d'obtenir l'estatuetta al millor director i al millor guió adaptat, possiblement en els records viscuts que dèiem, hom pot ajustar-hi alguna d'aquelles frases mítiques: "Sempre ens quedarà París", "És el començament d'una llarga amistat" o "Torna-la a tocar, Sam". I qui sap si, també, algú hi ha trobat el seu Bogart o Bergman, tot ballant al pausat ritme de "As time goes by"...

Temps enrere

Trobar referències documentades per saber com eren les festes majors a Mont-ras d'abans com a mínim del 1936, és feina feixuga d'escatir. Hem aconseguit (gràcies a Lluís Molinas) un carnet de ball del 1933 que il·lustra la portada d'aquesta revista, i un bloc de notes comptables de l'any 1929 (gràcies a l'Arxiu Municipal de Palafrugell) de la cobla orquestra La Principal de Palafrugell, però sense poder-ne precisar de manera particularitzada més dades aproximades. Amb tot, per poder anar reconstruint l'evolució del que és la festa local per excel·lència, prenem dades generalistes i també de situacions viscudes per la formació musical palafrugellenca atès que, tal i com podem comprovar en el document exposat, des del dia 25 fins al dia 28 de juliol del 1929 van fer ballar el nostre poble.

S'explica que en la majoria de poblacions rurals només era permès ballar per la Festa Major, com un llunyà ressò de quan el ball era únicament i essencialment ritual i cerimonial, dedicat a genis molt sovint agraris, als quals s'invocava per mitjà de la dansa. Antigament, els músics s'estaven un cert temps als pobles durant els tres dies de Festa Major. Un mateix grup de músics ho feia tot: l'ofici solemne, la processó, les sardanes i els balls.

De finals del segle XIX a mitjans del XX

Entre el 1900 i 1950, Mont-ras tenia una població superior als sis-cents habitants però que no va arribar a superar les set-centes persones censades.

El ball al carrer, segons una auca vuit-centista.
Dibuix Col·lecció Joan Amades. Costumari Català

1929 - Juliol -		
5	Lich	40
6	Palafrugell (Festa xofers)	104
10	Pia (França)	40
13	Palafrugell	40
14		
20		
21		
22		
23		
24	Montràs	63
25		
26		
27	- Agost -	202
3		
4	Salades Malavella	37
10	Palafra (mit)	
11	S. P. de Mar	
12	Lich	
13	S. Hipolit Voltregà	175
14		
15	Manlleu	
16		
17		
18		
23	Igualada	40
24		
25		
26		
30	Manresa	42
31		
1		294

Full del bloc de notes de la cobla orquestra La Principal de Palafrugell.
Document cedit per l'Arxiu Municipal de Palafrugell, col·lecció Joan Ribas

Deixant de banda l'època de mitjans del 1800 de quan la festa major era amenitzada per tres músics: un cornamusaire, un flabiolaire i un tamborer, i en els pobles més modestos hi anava el que s'anomenava "l'home orquestra" (tocava, a la vegada, l'acordió, l'harmònica i els platerets), perquè ens ajudi a situar-nos a com podien ser aquells començaments del segle XX, anem a fer-ne una pinzellada a través d'una cobla orquestra que teniem ben a prop i sovintejava les nostres festes majors: La Principal de Palafrugell (1890-1977).

All full del bloc comptable del 1929 (veure plana anterior) de la cobla orquestra veïna, també coneguda per "La Vella", hi ha anotat que per quatre dies d'actuació a la Festa Major de Mont-ras van cobrar seixanta tres pessetes i a la festa de Palafrugell, per tres dies, n'havien cobrat 45. Per acabar-nos de situar a l'època i de la mà de la cobla orquestra La Principal de Palafrugell, cal observar que els primers desplaçaments els feien a peu. I per exemple a la Festa Major de Fitor, hi anaven caminant, passant per corriols de cabres i els instruments els duïen en carro. Sense poder precisar dades bibliogràfiques consultades, cal assenyalar que més endavant, a la Festa Major de Palamós, Mont-ras, Torrent, o d'altres pobles del voltant, ja hi anaven en bicicleta. Els instruments els portaven al manillar, i el contrabaix el facturaven al Tren Petit. D'aquests fets puc deixar constància que el meu pare, abans d'haver fet de músic un parell de temporades amb La Principal de Palafrugell, havia tocat a la cobla orquestra Emporitana de Verges (1929-1955) que en el decurs d'un quart de segle va gaudir d'un important prestigi. Doncs bé, amb el seu fiscorn, trombó de vares i violí carregat a la bicicleta, se n'anava de Palafrugell fins a Verges per assajar. Llavors, venien els dies que actuaven i s'havien d'espavilar més o menys com queda explicat anteriorment.

Un altre mitjà de transport utilitzat pels músics de La Principal de Palafrugell era la tartana. Segons en va deixar constància la periodista Carmina Hereu, en un treball de recerca que va publicar el 1996, les tartanes solien portar una cofa on posaven el contrabaix,

Fiesta Mayor de Monrás
FESTIVIDAD DE SANTIAGO APÓSTOL
25 Y 26 DE JULIO DE 1950
La Comisión Organizadora se complace en invitar al público en general a los festejos que, con la colaboración de la ORQUESTA

La Principal de Palafrugell
se desarrollarán bajo el siguiente PROGRAMA:

DIA 25 A las 11 de la mañana. OFICIO SOLEMNE con acompañamiento de Orquesta.
A las 5. SELECTA AUDICION DE SARDANAS en la Plaza de España.
A las 7. LUCIDO BAILE en el patio de las Escuelas.
A las 11. SELECTO CONCIERTO en Casa VIDALET.
A las 12. GRAN BAILE en el Patio de las Escuelas.

DIA 26 Regirá el mismo programa y horario de tarde y noche del día anterior.

¿Quieren comer bien y barato..., disfrutando así mejor de la Fiesta?
En CASA VIDALET
bajo la nueva dirección de Francisco Aymerich, encontrarán todo cuanto puedan apetecer.
Se admiten encargos. Bebidas y Refrescos.
Los festejos serán gratuitos para los forasteros.

L'anècdota, sota la figuera

En l'anecdota de La Principal de Palafrugell s'hi recorda que a la Festa Major de Mont-ras l'entarrimat s'instal·lava sempre sota una gran figuera, i els músics acostumaven a portar camisa blanca ben planxada i emmendonada. El cas és que sobre un dels músics penjava una figa ben madura, que en adonar-se'n un company la va fer caure i va deixar la camisa d'aquell pobre noi amb una taca que semblava un clavell vermell.

En l'actualitat els músics continuen buscant l'ombra de la figuera.

els músics i la resta d'instruments anaven a dalt de la tartana. El dia 6 de gener de 1935 la cobla orquestra palafrugellenca comprava un minibus de 13 places a La Principal de La Bisbal. Però al cap d'un parell d'anys, en temps de la guerra civil, els milicians els van requisar el minibus i el van convertir en una furgoneta per transportar material de guerra. Posteriorment, entrats els anys cinquanta, llogaven una furgoneta per anar a tocar a pobles del voltant, ja que d'aquesta manera, podien carregar-hi els instruments i el contrabaix el podien col·locar ben lligat a dalt de la baca. Els últims cinc anys (1972-1977) els desplaçaments els feien en uns autocars llogats a una empresa de Bellcaire. Si bé hem trobat documents comptables referits a l'actuació de l'any 1929 de la cobla orquestra La Principal de Palafrugell a la vila de Mont-ras, cal assenyalar que en els apunts comptables del 1976 de la mítica i popular cobla orquestra palafrugellenca, hi ha anotat que per la seva participació a la Festa Major de Mont-ras van cobrar la quantitat de tres mil (3.000) pessetes. Van tocar els dies 24 (3 sardanes i ball de tarda, i 3 sardanes i ball de nit) i el 25 de juliol, diada de Sant Jaume (acompanyament de l'ofici solemne i una sardana en acabar, 3 sardanes i ball de tarda, i 3 sardanes i ball de nit).

POR EL IMPERIO HACIA DIOS

DELEGACION PROVINCIAL DEL FRENTE DE JUVENTUDES GIRONA

R/P 165
R/G 1055

Ref. L. / V.
Org. Administración

Siendo próxima la fiesta que ese pueblo celebra el día 25 de julio y estando legislado que se ha de celebrar una cuestación anual pro Frente de Juventudes en cada pueblo el día de su fiesta principal y de no ser posible, la fecha que esta Delegación Provincial determine, ruego a Vd. tenga la amabilidad de convocar a la comisión de festejos, a los propietarios de bailes, cines, cafés, bares, tabernas, y en general a todos los que pueda afectar, para que si les es de interés, establecer un concierto con esta Delegación Provincial, para evitarse las molestias que significa la celebración de la citada cuestación y no estar sujetos a inspección.

Caso de que se decidan, deberán mandar el importe total concertado que asciende a PTAS // 100 // a esta Administración Provincial del Frente de Juventudes, con tiempo suficiente para que lleguen antes del día 15 de julio. Contrariamente, le mandaremos 300 emblemas por correo certif. para que sean repartidos de acuerdo con lo dispuesto en el Boletín Oficial de esta Provincia de fecha 12 de marzo de 1946, habiéndose de celebrar la cuestación en la fecha señalada.

Por Dios, España y su Revolución Nacional Sindicalista.
Gerona 30 de junio de 1950.
El Administrador Provincial.

V.º B.º
El Delegado Provincial.

Sr. Alcalde Presidente del Ayuntamiento de MONTRAS.

Cumplimentando su escrito de fecha 12 del mes en curso pláceme comunicarle que los emblemas distribuidos el pasado día 25 con motivo de la Fiesta Mayor de esta Localidad han sido los siguientes:

102 tipo especial	102' Ptas
60 " corriente	18' "
TOTAL . . .	120' Ptas.

Cuya cantidad le adjuntamos así como los emblemas sobrantes que son 98 de tipo especial y 140 de tipo corriente. Dios guarde a Vd. muchos años.
Monrás 31 Julio de 1951
EL ALCALDE

Sr. Delegado Provincial de Auxilio Social.
GERONA

F. E. T. y de los J. O. N. S.

Auxilio Social
DELEGACION PROVINCIAL DE GIRONA

Esta Delegación Provincial, comunica a Vd. que con motivo de la fiesta mayor de esa localidad enviará a Vd. los emblemas para que sean distribuidos en los espectáculos, cafés, bares, hilos y similares, remitiendo por giro postal o por cualquiera otro conducto la cantidad recordada con limiendo con ello las disposiciones del Ministro Secretario General del Movimiento en Orden de 24 de Mayo de 1942. Dios salve a España y guarde a Vd. muchos años.
Gerona 19 de julio de 1951.
EL DELEGADO PROVINCIAL

Sr. Alcalde del Ayuntamiento de Montras

AYUNTAMIENTO DE MONTRAS (PROV. DE GERONA)

Núm.

POSTULACIONES FIESTA MAYOR

Francisco Aymerich Bassa	92 Ptas
Rosendo Sistané Suquet	81 "
Jose Salabert Curanta	66 "
Maria Canadés Rabassa	66 "
TOTAL . . .	305' Ptas

Emblemas Sección Femenina	85 Ptas
" Frente de Juventudes	100 "
" Auxilio Social	120 "
Total . . .	305 Ptas

Monrás 31 Julio de 1951

Les consignes franquistes per facilitar que La Falange Española fes l'agost

Tal i com es pot veure en els documents sobre aquestes ratlles, en la postguerra espanyola es va instaurar una "cuestación" anual que s'havia de portar a terme "en la fecha que Vd. crea se pueda obtener mejor recaudación", s'indicava a l'escrit adreçat a l'alcalde de la localitat corresponent. Com és lògic, davant aquestes recomanacions del Governador Civil ("Espero ponga el máximo interés en que esta Cuestación resulte un éxito en esa localidad") la data més adient era la Festa Major. Això va passar, pels documents que hem pogut

consultar, fins l'any 1963. I és que el 1964, alguna cosa va començar a canviar. No hi va haver la "cuestación", però ens van encolomar "El Coro de la Sección Femenina de F.E.T. y de la J.O.N.S. de Gerona" a la missa cantada i després, en "el Jardín de las Escuelas", hi va haver una actuació del "Grupo de Danzas de la Sección Femenina de F.E.T. y de la J.O.N.S. de Gerona". L'any 1965 aquestes situacions "externes" van desaparèixer i sortosament, a poc a poc, tot va anar "canviant..." / J.B.B.

Llunyans records de Festa Major

A voltes els records, amb el pas del temps, s'esvaeixen i esdevenen una tènue llum dins la nostra memòria. Però, també, quan ens fem grans, solem recordar amb més vivesa les coses del passat que no pas els esdeveniments quotidians. I això és el que m'ha succeït en referència a les festes majors mont-rasenques dels meus més tendres anys.

Lluís Molinas

Ens vam establir a Mont-ras els primers anys d'aquella patètica postguerra. Al mas dels avis, al pont d'en Miquel, no vam conèixer la fam gràcies a l'hort i el galliner, on no hi mancava l'avi-ran. Per ajudar les migrades economies familiars d'aquells grisos temps, la meua mare solia portar al mercat -a Palafrugell o a Palamós- el millor d'aquella mercaderia volàtil que, engeixada amb blat de moro, hi havia al galliner. Però sempre reservava unes bones peces -conills, pollastres o ànecs- per "Sant Jaume", com deia ella. Amb les directrius professionals de l'àvia Dolors -antiga cuinera d'hostal-, la taula de festa major a can Molinas esdevenia una veritable festa, tot assaborint aquells excelsos rostits o 'plattillos' amb bolets que només es podien degustar per Sant Jaume o bé per Nadal.

Al voltant de la taula ben parada

A l'hora de l'àpat se solien treure de l'armari els plats més escaients, les tasses més senceres i les copes que no havien quedat esquerdades de passades celebracions. Les estovalles, ben netes i planxades, ajudaven a donar una digna escenificació del que era un àpat de festa major d'una casa, més o menys de pagès. Amb tot això a punt i amb les ampolles del vi fresc, baixades al pou en un cistell, arribaven els convidats. Anys enrere -sortosament aquest costum fa temps que s'està perdent- se solia invitar a tots els familiars escampats per diferents pobles de la rodalia. A casa recordo que hi arribaven en carro, tartana, bicicleta o en Sarfa, parents de Sant Feliu, Llofriu, Torrent i els amics de "la Vila". En total, en aquella improvisada taula, estintolada en cavallets, s'hi podien comptabilitzar fins a unes quinze o vint persones. Després del cafè (beuratge no apte per a la mainada), i les generoses libacions, els joves fadrins solien flirtejar amb les cosinetes forasteres, i tots ben calents d'orelles enfilaven carretera amunt cap a ballar al pati dels "Estudis" o bé, en alguna ocasió, a la sala de can "Taritas". La mainada els acompanyàvem pel morbo de sotjar si la Quimeta es deixava fer un petó per en Miquel, o bé en Jaume tocava el cul a la fleuma de "la Il·luminada". És clar que en aquells anys, tot això, eren innocents escomeses. Els joves s'acontentaven amb ben poca

Carnet de ball de l'any 1933 cedit per Lluís Molinas (Palafrugell, 1935).

cosa: arrambar una mica quan tocaven un ball lent, o un escadusser petó a alguna xicota lleugerament "lleugera". És clar, que el que tenia més sort, sempre podia enfilarse cap a les atapeïdes bardisses a prop de les mines.

Mentrestant, al pati de les Escoles, 'la Vella' (Principal de Palafrugell), amb una dignitat festamajonera, havia fet arranjament dels darrers èxits musicals del moment i tocava: *Sombra de Rebeca*, *Caravana*, *Rascayú* o bé *Se va el caimán*.

No hi havia cavallitus ni parades de tir, ni tampoc cap xurreria. A voltes, "el Maño", emblemàtic personatge del carrer del Clos, desplegava la seva taula farcida de pepes de 10 o espanta-velles.

El sopar de festa major, acabat el ball de tarda, sempre era més lleuger i amb menys aflluència de

No hi havia cavallitus ni parades de tir, ni tampoc cap xurreria. A voltes, un marxant desplegava la seva taula farcida de pepes de 10 o espanta-velles

comensals: les sobres del dinar, una mica de fruita o un plat de crema, i altre cop cap al poble per al ball de nit. Però aquí ja s'havia acabat la nostra infantívola tafaneria. Els menuts cap a jòc, com deia l'àvia. I així transcorrien aquelles festes majors dels meus records, quan el pa blanc era un requisit, el sucre i l'oli anaven racionats, els escassos automòbils funcionaven amb una mena d'estri anomenat gasogen... i els diaris (censurats) ponderaven amb grans titulars: "*El imparable avance de las gloriosas fuerza del Eje*".

Per a nosaltres, infants, era època de vacances escolars, de jocs i entremaliadures. Sortosament ignoràvem que més enllà de tot això hi havia una realitat més dramàtica dintre l'escenari d'aquella llarga postguerra.

El cobert i l'ombrera de can Bosch

Mercè Català

Quan al darrer terç del segle XIX en Tià Bosch Domènech vingut a Mont-ras procedent de Sant Climent de Peralta es va casar amb la Quima Batllia Serra de Llofriu van edificar la casa on instal·larien un hostal amb el corresponent establiment de begudes. La Conxita, tercera dels nou fills que va tenir el matrimoni fou l'hereva del negoci i va ser la darrera Bosch que el va continuar. Malgrat aquesta circumstància, el nom primigeni continuava vigent. A la mort de la Conxita i el seu marit en Joan Pujol (Jepet) se'n va fer càrrec la seva filla Quimeta, una gran cuinera, a qui ajudaven el seu marit, en Rosend Sistané i els seus quatre fills, Lluïsa, Roser, Rafel i Pilar. Ara Can Bosch ja no existeix, engolit fa uns anys juntament amb Can Mases i Can Taritas per la nova carretera.

Avui és la Roser, amb 81 anys, besnéta d'aquell Tià emprenedor, qui ens facilita dades dels seus records de Festa Major perquè ens puguem situar uns setanta cinc anys enrere.

Foto Bon Vent de l'Empordà, S.L.

Contigu a la casa hi havia un cobert empostissat on tenien el menjador del restaurant, que també aprofitaven els músics per amenitzar la festa amb una audició de sardanes que els dansaires puntejaven a peu de carretera, per la qual en aquells temps només passava de tant en tant algun carro i algun que altre cotxe que s'havia perdut per aquests rodals. A la mainada també els corresponia una bona part d'esbarjo de Festa Major: trencar l'olla, curses de sacs... La Roser no sap quan va començar, però sovint i sobretot per la Festa Major, en aquest cobert un petit i modest circ hi feia les seves actuacions.

Quan es va començar a organitzar el ball de Festa Major al pati de les escoles, les sardanes es ballaven a la plaça de l'Ajuntament i, com que en aquells primers temps només hi havia servei de bar als establiments del poble (Can Taritas, Can Mases, Can Bosch), els clients es repartien entre ells.

Amb el permís del pare, la Roser i la seva germana Lluïsa podien anar al ball, però abans del darrer de la mitja part l'havien de deixar per córrer cap a casa per atendre els clients que emplenarien totes les taules del cobert i les que havien instal·lat davant del bar. Recordo que uns pocs dies abans de la Festa Major ja preparaven les semals que emplenaven de gel per mantenir fredes les begudes que servien: vi, gasosa, cervesa, aigua, llimonada... també servien cafè i soldat o suau (cafè amb gasosa) que en aquells temps estava prou de moda. Un record molt agradable és el de la cobla La Principal de Palafrugell, en

A L'EMPORDÀ NO HI HA
UN RESTAURANT
TAN A PROP DEL CEL

MENÚS TEMÀTICS D'ESTIU

Com cada any, el Restaurant El Far presenta els seus deliciosos menús temàtics de temporada per només 34 euros. Gaudeixi, de dia o de nit, de les millors vistes al mar, d'un ambient íntim i elegant i d'una cuina excel·lent. També vostè es sentirà a prop del cel.

Al costat de Llafranc. Palafrugell - Reserves al: 972 301 639 - restaurant@elfar.net - www.elfar.net

DOCUMENTS FESTA MAJOR

concret en "Doro Sabater" (Teodor Plaja), que dedicaven a les germanes Sistané el penúltim ball abans de la mitja part.

La Festa Major de Mont-ras i la dels pobles veïns, s'omplien cada any de jovent de pertot. S'organitzaven colles que es desplaçaven d'un poble a l'altre i la gresca ja començava pel camí assaborint abans de començar, la festa que més tard se'ls oferiria.

La Roser fa esment de la magnífica ombra de branques de pi que cada estiu muntaven sobre la porta del bar. Una ombra que de debò era l'admiració dels ocupants dels cotxes que els darrers temps circulaven profusament per la carretera i alhora donava la benvinguda als clients de l'establiment. La Comissió organitzadora convidava els músics a dinar i a sopar repartint-los pels restaurants del poble i uns anys més endavant

L'ombra de Can Bosch era el tret característic de l'hostal-bar-restaurant. A la dreta, detall de la sala on antigament s'hi havia celebrat la festa major. Fotos **Paco Dalmau**

va decidir, també, oferir servei de bar al mateix pati de les escoles; això va fer disminuir molt la clientela dels establiments

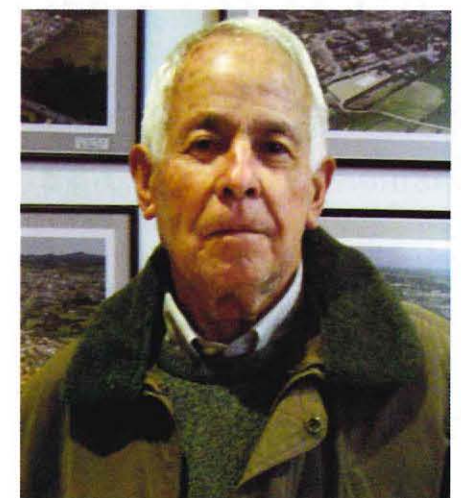
del poble, encara que recorda que ells tenien una parròquia fixa que no els oblidava mai, ni per la Festa Major.

Mateu Sais, dotze anys al peu del canó

Irene Genís

En Mateu Sais Genís va néixer l'any 1931. Quan va fer 18 anys es va fer càrrec d'organitzar la Festa Major de Mont-ras fins l'any 1961. Després va passar a organitzar-la mossèn Bas amb en Santiago de Can Gelabert. Just ho va deixar, quan va marxar al servei militar, aquell any es va cuidar de la festa en Josep Maria de Can Miquelitu Bosch. En el decurs d'aquells anys, la Festa Major es feia al pati de les Escoles. Eren dos dies per Sant Jaume i, si s'esqueia entre setmana, doncs es feia entre setmana.

En Mateu, ens explica que va realitzar aquesta tasca tot sol, alguna vegada ajudat per en Lluís Saballs, tot i que aquest era molt més gran, i en alguna ocasió per algun jovenet del poble. S'encarregava de fer totes les tasques. Fins i tot de fer la tanca d'encanyissat, o més endavant que ja va ser de lona, que es col·locava al voltant de les escoles per fer el que seria el recinte del ball. En la primera època anava a buscar taules i cadires pels pobles del voltant, després molts anys es van llogar a en Torres de La Bisbal i cap al final eren les taules dels "Almendros" de Palafrugell que gestionava en Benet Plaja.

En Mateu Sais l'any 2008, quan se li va retre homenatge pels seus catorze anys com a Jutge de Pau. Foto **J.B.B.**

Uns dies abans de la Festa Major, en Mateu passava per les cases de Mont-ras a cobrar per anar al ball. Cada família pagava per les persones que hi anirien i distribuït de la següent manera: els homes pagaven una quantitat, i les dones sempre la meitat que els homes. En Mateu recorda que sempre que es va cuidar de la Festa Major, hi havia dues cases de senyors vinguts de Barcelona

(com es deia en aquella època) Can Medalla i Can Gorina, que feien una bona aportació. Amb aquests diners i amb l'entrada de tots els forasters, juntament amb el que es recollia a la mitja part del Ball de Ram, es pagaven totes les despeses de la Festa Major.

A Mont-ras sovintejaven la Cobla Orques-tra Primavera de Palafrugell i la Cobla Orquestra La Principal de Palafrugell (aquesta només de tant en tant perquè era molt més cara que la Primavera). L'orquestra la formaven 11 músics. La Cobla Orquestra feia l'ofici, les sardanes i el ball i últimament també feien un concert a Can Taritas. Els músics tenien el sopar pagat, però no sopaven tots en un lloc, sinó que es repartien per diferents cases del poble. A Cal Mariner cada any en tenien algun a sopar.

En Mateu ens diu que recorda, com si fos ara mateix, quan a la mitja part del ball en Frederic Sirés (representant i fundador de la Cobla Orquestra Primavera) se li acostava per passar comptes. Sabia que era el moment oportú atès que en acabar era prou tard, i tothom anava cansat i amb ganes d'anar cap a dormir.

Frederic Sirés, l'autor de La Gavina, va ser fundador i representant de la cobla orquestra Primavera. Foto Arxiu J.B.B.

Foto Arxiu Josep Loredó

La Principal de Palafrugell l'any 1947. Segons Sais "era una cobla orquestra més cara que la formació musical Primavera, del mestre Sirés"

Cal tenir present, d'altra banda que, tal i com ens explica en Mateu, en aquells moments encara no hi havia servei de bar al recinte del pati de les Escoles; a la mitja part, quan es venien els rams per al Ball, tothom anava a prendre alguna cosa a Can Taritas o a Can Bosch.

L'Enriqueta Deulofeu, la dona d'en Mateu, fa la seva aportació en recordar que havia sentit explicar a la seva mare, la baba Maria, que el seu pare en Juli Deulofeu, de jove també s'havia encarregat de la Festa Major i ja en aquell temps s'havien arribat a instal·lar dos envelats

ja que venia molta gent. Però resulta que una vegada que va fer molt mal temps i va ploure els dies de la Festa, la clientela habitual va flaquejar considerablement i l'Agustí de la Torre es va haver de vendre una vaca per poder pagar les despeses de la instal·lació dels dos envelats.

Des de l'era del mas Cornellà

L'Elvira i el seu germà Guillem. Foto A.E.C.

Retardem el calendari del temps per situar-nos a primers de 1950, l'època dels meus records i enyorances...

Elvira Cornellà Prats

De quan era petitona, d'uns quatre anys i algun més, quan pujava i baixava per l'alzinar. El mas de "Can Cornellà" (el mas dels avis) es trobava en una esplanada i darrere seu tots els boscos i l'era; tot el que abastava la vista, era una preciosa catifa de diferents colors, de Palafrugell fins a Palamós. Cucala, records i més records, aquells camps tan bonics, plens de roselles, ordi, civada, blat... Com m'agradava l'arribada del "segar i batre"... i el "veimar" tan divertit... si no et picava alguna abella. Recordo que la "baba" Juanita era una gran cuinera i feia uns dinars molt bons. Ens hi llepàvem els dits.

Allò que més esperava era la Festa Major, per Sant Jaume, amb tota la família; l'àvia ens feia un gran dinar. Per començar no hi podia faltar la llonganissa, el llong, el porró i la bóta de vi. Després venia el pollastre rostit, o l'ànec o l'oca i el "platillo" que no hi faltava mai i de postres les boníssimes pomes de "relleno". En acabar, els grans es quedaven a fer la sobretaula i els petits i algun de gran també, anàvem a fer la migdiada fins arribar l'hora d'anar a la festa, que es feia a les Escoles. La gent es posava el millor que tenia a l'armari. Arribats a la festa, jo tan petita, crec recordar que només hi havia una paradeta de llimadures i gossos i un senyor que venia globus. Al pati de les Escoles tocaven sardanes i després ball i nosaltres petitons fèiem corrandes. Ho passàvem molt bé. També a Can Bosch, on cadascú s'hi havia de portar la cadira, hi actuava un petit circ que ens feia les delícies i l'avi o el pare, recordo que em compraven una gasosa. Allà mateix a Can Bosch, en dies senyalats de l'any també s'hi feia teatre i algunes vegades hi anava un senyor amb un orgue i l'àvia em comprava "cancioneros" de la Sarita Montiel.

Arribem a l'adolescència, amb els estius i les festes majors amb l'esperada de Mont-ras per Sant Jaume. Amb el menjar ja em deixaven fer algun xarrup de malvasia (feta per l'avi). Ara l'àvia ja no ens obligava a fer la migdiada. M'agradaven les sardanes i el ball a les Escoles i observava, atenta, a veure amb qui podia giravoltar el ball del ram. El noi havia de comprar una flor o una figureta i escollir la noia a qui l'hi volia oferir. Si et venia el noi que t'agradava, tot bé, sinó a aguantar-te o dir no i esperar que n'arribés un altre. Tot molt divertit.

Vivències d'ahir, records avui

Francesc Aymerich Fuster

Malauradament no tinc gaires records de la Festa Major de Mont-ras, per culpa de les feines que he fet al llarg de la meua vida. Primer la música i després l'hostaleria, m'han tingut molt ocupat els estius, empitjorat amb el fet d'haver-me'n anat a viure a Figueres a partir del 1974.

Recordo, no obstant, que l'any 1965 vaig ser convidat per actuar-hi i em van presentar com a "Joven promesa de la localidad, con su guitarra eléctrica". Tenia 16 anys i molt poca experiència. Encara tinc ben present que vaig pujar a l'escenari, amb aquells taulons que ballaven d'allò més, entrant per una finestra d'una de les aules. Estava molt nerviós i no veia ni la gent que hi havia. De totes maneres sembla que ho vaig fer prou bé, doncs vaig ser força aplaudit.

Una anècdota d'aquella nit que es va comentar durant força temps, va ser l'actuació d'un grup musical de nois entre 11 i 13 anys que es deien Els Temorosos, en què el bateria era el meu germà Lluís. El cas és que al cap d'una estona d'haver començat la seva actuació va fallar la llum i el meu germà, per distreure la gent, va estar més de 10 minuts fent un "solo" de bateria que, en acabar, va ser premiat amb una ovació que va eclipsar la meua actuació de feia ben poca estona. M'agrada recordar algun toc nostàlgic, com les dues o tres paradetes que s'instal·laven per la festa, mirant de vendre quatre lilaines, com xiulets de llauna, unes pilotetes amb una goma elàstica enganxada, pistoles, espases, i joguines senzilles de l'època.

El ritual dels balladors

El ball, que tenia unes normes que s'havien de seguir més o menys rigorosament, constava de dues parts, amb uns sis balls cadascuna. Els balls eren de dues cançons, aproximadament del mateix ritme: bolero, pasdoble, txa-txa-

Fiesta Mayor de MONTRAS

Festividad de Santiago Apóstol - Días 24 y 25 de Julio de 1965

La Comisión organizadora de Fiestas del pueblo de Montrás, invita a todos sus vecinos y publica en general, a sus festejos que se celebrarán D. M., bajo el siguiente programa:

SABADO, día 24

Mañana, a las 11. En el Jardín de las Escuelas, para niños y niñas de hasta 14 años, juegos de cucaracha, carreras de sacos, etc., con diversos premios.
Tarde, a las 5:30. Sardanas en la Plaza de España.
Tarde, a las 7. — Gran baile en el Jardín de las Escuelas, bellamente adornado.
Noche, a las 10:30. Dos sardanas y seguidamente, en el citado Jardín, magnífico Baile de Noche.

DOMINGO, día 25

Mañana, a las 6:45. Misa en la Iglesia Parroquial.
Mañana, a las 11:30. Oficio Solemne con acompañamiento de Orquesta, y seguidamente una Sardana en la Plaza de la Iglesia.
Para los demás festejos de tarde y noche regirá el mismo programa que el día anterior.

Todos los actos serán amenizados por la renombrada Cobla - Orquesta

La Principal de Palafrugell

Durante el baile de tarde del día 24 y de noche del día 25 se ofrecerá como espectáculo la actuación extraordinaria del conjunto infantil

Els Temorosos

quienes deleitarán a la concurrencia con unas piezas de música moderna.

Además, y como actuación especial, haciendo su presentación en la localidad, la joven promesa de la canción moderna, premiado en varios concursos comarcales

FRANCESC "El Solitari"

ofrecerá durante el baile de noche del día 24 y tarde del día 25, acompañado de su guitarra eléctrica, la interpretación de algunas canciones populares del momento.

La Comisión se reserva el derecho de alterar o modificar el programa si causas imprevistas obligasen a ello.

Gráficas BEASC - Palafrugell

FRANCESC «El Solitari»

txa, vals... (tot just es començava a tocar algun "twist" o "rock-and-roll"). Abans de començar, els nois contactaven amb les noies, per veure quin ball els hi concedien: Carme, em guardes el primer? Si no et donava "carabassa", ja el tenies en espera; Joana, ballarem el tercer? Maria, em reserves el vals? El vals era el conegut Ball de Rams: el noi havia de comprar un pomell de flors, per regalar a la noia amb la qual havia de ballar. Acabat el vals, fèiem la mitja part i el noi convidava la noia a prendre una consumició.

Les neveres de Can Taritas

Una altra part nostàlgica, almenys per a mi, era que casa meua (Can Taritas) era la taverna del poble i aquells dies els meus pares tenien més feina del normal i jo intentava ajudar. Com que en aquells temps encara no hi havia neveres elèctri-

ques, tot anava amb barres de gel que compràvem a la fàbrica de Palafrugell. I, com si fos ara, estic veient unes semals al darrere del taulell que hi havia a l'entrada, amb les ampelles de refrescs, cerveses... recobertes amb trossos d'aquell gel. Una altra alternativa per refrescar les begudes: en una galleda d'un metre de boca, amb uns forats, per posar-hi més ampelles la baixàvem al fons del pou que teníem al pati. Ara recordo una beguda refrescant, anomenada "soldat" o "suau", que aleshores es bevia molt a l'estiu. La seva composició era molt senzilla: en un got d'uns 25 cl s'hi posava una tercera part de cafè, fred, i s'acaba d'omplir amb gasosa, La Casera, La Pitusa... es remenava amb una "palleta" i ja estava llesta per beure. Amics mont-rasencs, us desitjo que amb molta salut, passeu una molt bona Festa Major.

Anys de 1970, sota la supervisió de mossèn Bas

Miquel Anglada, Joaquim Ferrer, Vicenç Martorell i Joan Teixidó, organitzadors de la Festa Major als anys setanta, evocuen temps passats compartint records i nostàlgies. En **Joan Teixidó** ha sigut l'encarregat de fer-ne la transcripció.

"Descriurem les darreres festes celebrades a la manera antiga.

Mossèn Bas n'era el responsable. Nosaltres, ens limitàvem a ajudar"

La River's, en una foto promocional en la dècada de 1970.

Ens situem als anys setanta; els darrers del franquisme, entre 1973 i 1975 però ens és difícil precisar-ho. Procurarem recordar la Festa Major dels anys previs al reviscolament i l'auge de les festes locals que impulsaren els ajuntaments democràtics i el progrés econòmic i social. Més endavant, vingueren les grans orquestres, l'animació per a la mainada, els conjunts, les cantades d'havaneres i els cremats, els concursos... però d'això ja no en parlarem. Descriurem les darreres festes celebrades a la *manera antiga*.

Els preparatius

L'organització anava a càrrec de mossèn Bas. Feia els tractes amb l'orquestra, s'encarregava dels programes, liquidava els drets d'autor...; en definitiva, n'era el responsable. Nosaltres ens limitàvem a ajudar; érem el braç executor. La feina començava amb *l'anar a cobrar*. Passàvem casa per casa, amb un programa de la festa: una *quartilla* (amb la normativització DIN, mig A4) de color, impresa a una sola tinta, tot convidant la gent i demanant una aportació econòmica. La gent et donava el que considerava oportú o el que podia. Els esteníem un rebut que omplíem allà mateix, tot guardant-nos la

matriu per passar comptes. Era una feina feixuga; no gaire agradable... però va ser una bona escola d'anar per la vida. La preparació començava un parell de dies abans amb el muntatge del *tablado*. Anàvem a can Selmo (can Xicoira) a buscar les semals que, trabucades de cap per avall, servien de suport. Si les havien posat en remull un parell de dies abans, la fusta s'havia estanyat i aguantaven amb una fermesa admirable. Ara bé, si no ho havien fet, la fusta era resseca, els cescles ballaven i se'n desballestava alguna. L'empostissat es bastia davant de l'escola, enfront de l'aula dels nois, entre el segon i el tercer finestral. El fèiem amb taulons que ens deixava el paleta, en Serra. Havíem de falcar-los un per un perquè no ballessin, canviar-los d'ordre, capgirar-los... Tot i la murga que comportava i el primor que hi esmerçàvem, sabíem que els músics, indefectiblement, es queixarien de les irregularitats...

A continuació, arribava el torn de la instal·lació de la llum: una tirallonga de portàmpades que anàvem passant d'un arbre a l'altre. El fil era trenat, cargolat per l'ús, amb abundants segades i pelats. Quan el teníem tot estirat al voltant de la pista de ball, hi cargolàvem les bombetes,

el connectàvem a l'únic endoll de la classe (el mateix on, amb l'ajut d'un lladre, havien de connectar els micròfons de l'orquestra) i, amb tota seguretat, saltaven els ploms. Hi havia un *cruse*. Es tractava de buscar-lo, fer-hi una embolicada de cinta aïllant (o esparadrap)... i tornar-ho a provar. El mètode de l'assaig i error era infal·lible, per bé que més d'una vegada ens n'emportàvem una enrampada amb el corresponent reneç.

Quan la llum ja era a punt, arribava el torn dels ornaments. N'hi havia de multicolors (banderoles setinades dels diversos països: Alemanya, França, Japó...) i d'un sol color, d'un paper més ordinari, de forma triangular. També podien ser garlandes (però eren més cares) o serrells. Les lligàvem als arbres procurant que quedessin ben enlaire per tal que els més joves (i també algun de granadet) no les estiressin. Ho fèiem amb l'ajut d'una escala o grimpant pel tronc dels arbres.

De tant en tant, havíem de deixar la feina de muntatge per descarregar material: 100 cadires plegables del Casal Popular, gel en barra que havíem de trossejar i guardar en cossis de plàstic i, finalment, les begudes. Ho guardàvem tot a la classe

Les sardanes a la plaça de l'Església, després de l'ofici solemne. Foto Joan Matés

dels nois, a la zona propera al primer finestral, des d'on es llogaven les cadires i es servien els refrescos; era el taulell del bar. El darrer preparatiu consistia a regar la pista de ball. Portàvem una mànega que connectàvem a l'aixeta que hi havia a la part del darrere de l'escola i remullàvem tot el pati, amb una intensitat especial a la zona dels balladors.

Ofici, sardanes i ball

La diada de sant Jaume, als voltants de les 10 h., solien arribar els músics de l'orquestra: la River's, la Ciutat de Girona, la Canigó, etc. Agafaven els instruments i feien via cap a l'església, lloc d'inici de la festa amb un *ofici solemne amb acompanyament d'orquestra*. A continuació, es baixava a la plaça de l'Ajuntament (aleshores, Plaça d'Espanya) on es tocava una sardana. En acabar, els montasencs se'n anaven cap a casa a enllestir el dinar; era un dia de convidats: entremesos, platillo i pollastre o ànec rostit.... Per als músics i per nosaltres encara no havia arribat l'hora; calia col·locar tots els estris i instruments damunt l'entarimat. La feina era senzilla; no calien muntadors. No hi havia grades, ni panells amb el nom de l'orquestra, ni

focus, ni taula de so ... només calia disposar els instruments al seu lloc i fer una prova; el que portava més murga era la bateria: tambors, plats, palanques, baquetes. Pel que fa a la sonorització, n'hi havia prou amb el micròfon del cantant, un amplificador i un bafle a cada banda. El drama arribava quan ens demanaven la connexió del llum i els dèiem que només hi havia un lladre; el mateix on s'hi connectaven les bombetes i altres estris. Es posaven les mans al cap, s'encomanaven a santa Cecília, patrona dels músics i, al capdavant, acabava funcionant. Quan tot era a punt, anaven a dinar a Can Bosch.

La sessió de tarda començava a quarts de set. Consistia en tres sardanes. La primera, costava d'arrencar: el rostit fa de mal pair. La segona, la tercera i el repicó tenien l'èxit assegurat. Quan la gent arribava, llogava una cadira que disposava sota els arbres; prop de l'orquestra i de la zona de ball. El lloc més preuat era sota el til·ler. En acabar les sardanes els músics prenién un petit respir, es posaven roba llampant i es disposaven a iniciar el ball de tarda. Més que una sessió de ballables era un concert atès que poca gent ballava. Era l'hora de la mainada; hi havia molt brogit:

corredisses, crits, gemecs, plors, infants que feien sonar els carric-carracs que els seus pares o avis els havien comprat... En acabar, mentre els músics s'afanyaven a deixar els instruments i a canviar-se per anar a sopar a Can Mases, recollíem les cadires, omplíem els cossis de begudes i tornàvem a regar la pista. Ho deixàvem tot a punt per a la nit.

La sessió forta era la nocturna. Començava als voltants de les onze, amb un parell de sardanes; tot seguit, el ball de nit. Aviat s'acabaven les cadires plegables; aleshores, utilitzàvem les de l'escola. La clientela del bar anava en augment. Alguns demanaven combinats (érem als inicis dels *cubates*) però no en servíem. A la mitja part en Francesc Aymerich (Francesc "El Solitari") interpretava algunes peces amb la guitarra. "Paraules d'amor, senzilles i tendres. No en sabíem més, teníem quinze anys". La segona part era el moment de màxim bullici. La pista era plena de gom a gom; els balladors no se'n movien. L'orquestra havia reservat les peces més conegudes i animades: pasdobles, valsos, rumbes, ranxeres, mambo, txa-txa-txàs... enmig de les quals no hi podia fallar el ball robat i el ball de fanallet. El primer generava alguna discussió

quan, en arribar el "canvi de parella" algun ballador s'entossudia a no deixar anar la seva *partenaire*. En el segon, hi havia grans experts que se les sabien totes per guanyar la improvisada competició: estirar l'espelma tot allargant la llargària del ble; esbadocar la tulipa per reduir el risc d'incendi; protegir la flama mentre balles; situar-se en un racó de la pista i no moure-se'n i, sobretot, encendre la candela quan el ball ja era a la meitat... Segui com sigui, contemplar un munt de llums multicolors dansant a ritme de vals a les fosques té un encant especial.

Cançons per a tots els gustos

El ball del fanalet marcava el punt àlgid a partir del qual l'animació anava decandint. Alguns reposaven a les cadires; altres, s'eixugaven la suor; altres, prenién un refresc... Aviat se sentien les primeres invocacions al retorn a casa: "Què hem de fer? Són les dues i demà les vaques no estaran per romangos."

Entràvem en uns moments d'incertesa en els quals el director de l'orquestra havia d'anar amb cura per encertar la peça adequada. Aleshores, arribava el moment de les *peticions*: "Atenent l'amable petició d'una senyoreta, per a tots vostès..."

N'hi havia de diversos tipus: cançons catalanes de tota la vida (la més habitual era "Rosó", però també hi havia "L'emigrant", "El noi de la mare" o "L'Empordà"); els cantants de moda de la ràdio i la tele: Julio Iglesias, Peret, Mari Trini, Nino Bravo, Los Diablos...; els tradicionals: Machín, Sepúlveda, Bonet de Sampedro, Los Tres Sudamericanos i les d'evocació de les terres i la gent del sud "Malagueña", "Soy minero", "Y viva España", "Granada". Era el preludi de les corrandes de fi de festa: "desde Santurce a Bilbao", "clavelitos, clavelitos de mi corazón", "la merda de la muntanya no fa pudor, ai no!" i, per acabar, "passi-ho bé i moltes gràcies; passi-ho bé fins l'any que ve".

La gent anava enfilant cap a casa; els músics començaven a recollir i nosaltres aplegàvem cadires, llençàvem l'aigua dels cossis, recollíem els fragments de cintes i banderoles que s'havien fet malbé... Ho endreçàvem tot i, al capdavant, ens assèiem en una cadira a reposar

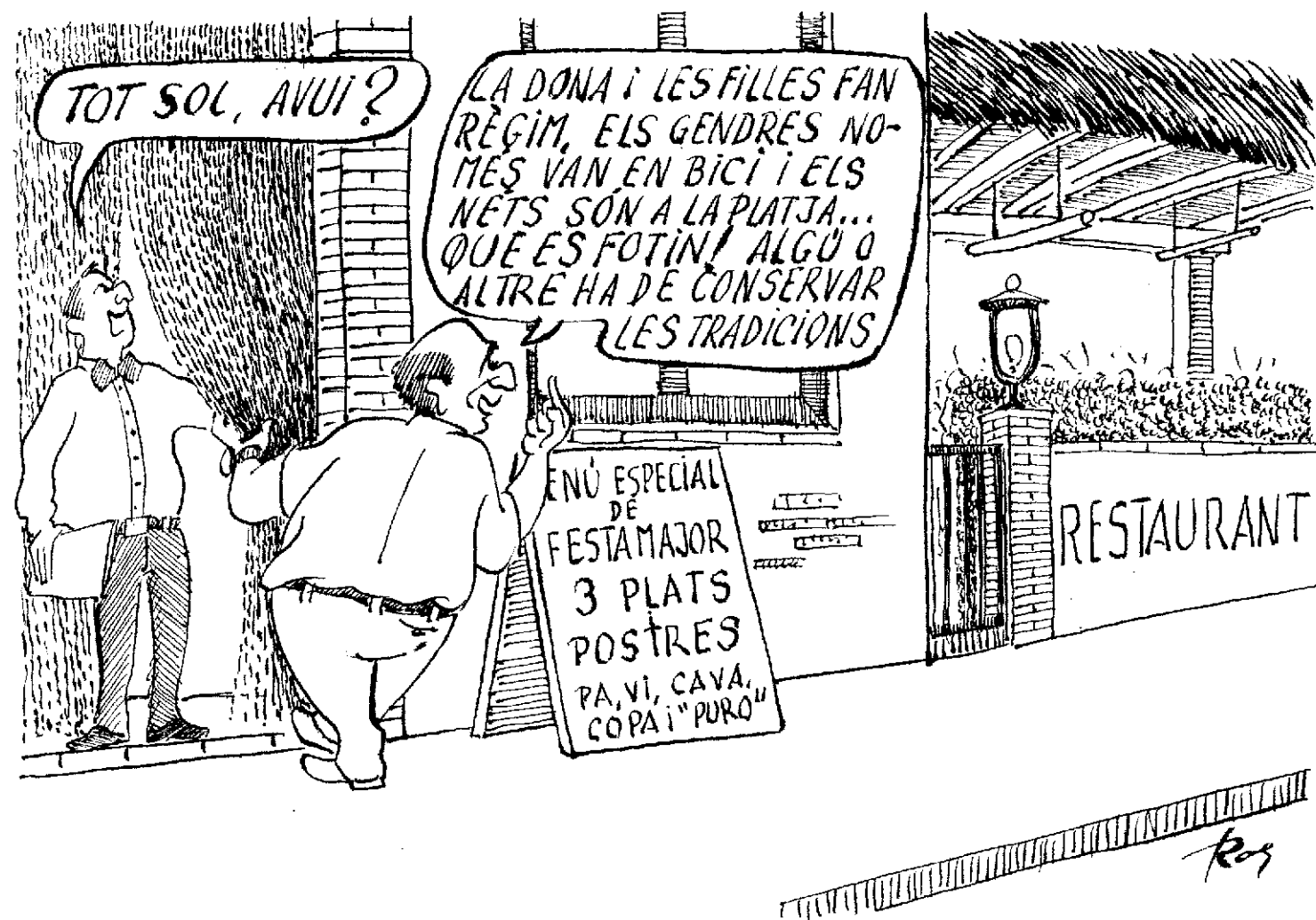
L'Ofici Solemne sempre ha format part dels actes principals de la Festa Major.
Foto Joan Matés

El Tren de la Costa, grup musical fundat per l'avui mont-rassenc, Xavier Juanals, en una actuació de la Festa Major del 1991 al Polivalent. Foto Joan Matés

i a xerrar. Hi havia cansament però no hi havia pressa per anar a dormir. L'endemà tocava recollir els llums; retornar cadires, semals i taulons; guardar els estris; endreçar els cascots de les begudes, passar comptes... Començàvem als voltants de les cinc, quan la calor minava, i no plegàvem fins a les nou. Tot havia acabat. Ja només quedava la recompensa: el diumenge següent, en sortir de missa, un vermut amb olives, patates,

almejes i berberetxos (anys més tard, vam descobrir que n'havíem de dir cloïsses i escopinyes!) sota l'ombrera de pi de Can Bosch; un bon moment per comentar anècdotes i rememorar instants viscuts. A les dues, entràvem al menjador i endrapàvem (tampoc no coneixíem el verb "degustar"), sense encantar-nos per arribar a la sessió continua del Fraternal o del Mercantil a una hora prudent. Però aquesta és una altra història!

FINS QUE NO
MUNTIN UNES
BARRAQUES
COM LES DEL
2008...

... NO PENSO
BAIXAR D'AQUÍ.

DONCS A AQUEST PAS
ENS FOSILITZEM
AQUÍ MATEIX...

... amb la de
joves músics que
hi ha al nostre
Empordà...

"El gener de 1956, vam inaugurar la finca ja posada en condicions i, coincidint amb el desè aniversari del casament dels meus pares, vam convidar tots els veïns de Mont-ras a assistir a la festa que vam organitzar. N'hi van venir molts, va haver-hi berenar per a tothom i la cobla La Principal de La Bisbal va amenitzar-la amb una audició de sardanes que molts assistents també van ballar."

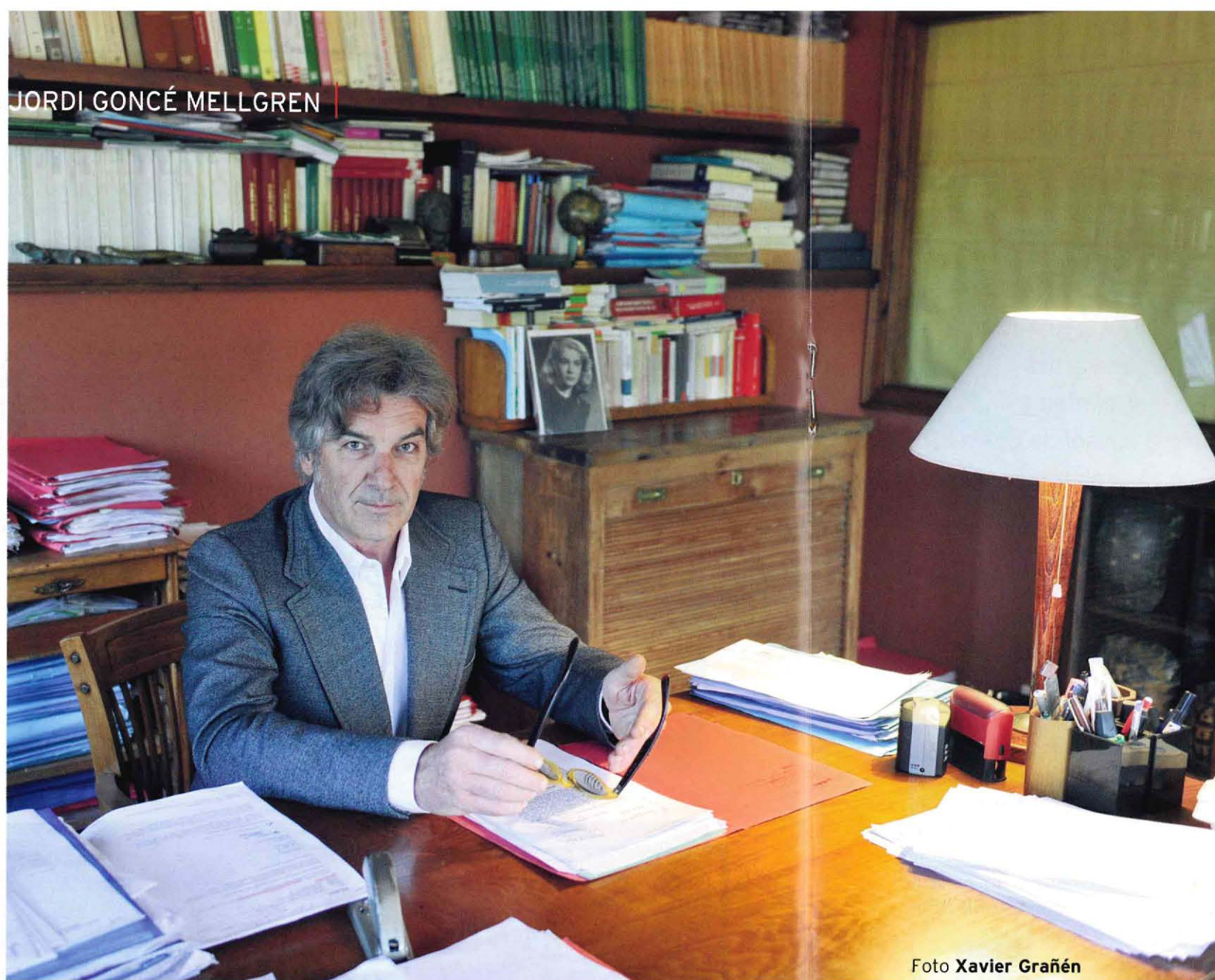

Foto Xavier Grañén

"El meu pare i el meu avi no van tenir cap dubte a l'hora de triar Can Medalla"

Jordi Goncé i Mellgren va néixer a Barcelona l'any 1954. Porta més de mig segle vinculat a Mont-ras, i no li ha sigut gens difícil adaptar-se a les característiques del poble

Joan Grañén

La família d'en Jordi, l'any 1955, va ser la precursora de la vinguda a Mont-ras d'altres famílies barcelonines tal com ell ens ho explica.

Amics seus influenciats per les bones referències que els donaven de l'ambient, la immediatesa de la muntanya però amb magnífiques carreteres que els deixaven ben a prop del mar i les seves platges, anaven adquirint terrenys o cases del nostre poble per dedicar-les a segones residències. Així mentre l'arquitecte Josep Pratmarsó i la seva esposa Victòria Soldevila compraven Can Salgas, el magistrat Cesàreo

Rodríguez Aguilera i la seva esposa Mercedes de Prat es feien amb Can Colom, el regidor de l'Ajuntament de Barcelona Carles Gorina i esposa Betsy Tuset adquirien Can Cremany, Emili Bofill i esposa Maria Levy compraven un terreny on el seu fill l'arquitecte Ricardo Bofill hi construïa la seva, exactament com va fer Antonio Ortínez, germà del polític molt pròxim a Tarradellas i per últim l'escriptor suís Silva va fer construir-hi la seva en terrenys en plena muntanya. Aquests dos darrers van comprar el solar al Tià Bosch. Com es pot comprovar totes aquestes finques estan a menys de dos-cents metres de Can Medalla.

Com va ser que la teva família optés per Mont-ras per instal·lar-vos-hi com a segona residència?

El meu avi, Ossian Mellgren, cònsol de Suècia a Barcelona, amb la seva esposa Sign Hagerman i la seva filla Hillevi - la meva mare - i, per tant, esposa del meu pare Joan Goncé -gironí fincat a Barcelona-, enamorats de la Costa Brava, es van posar en contacte amb una agència immobiliària de Palafrugell que els van ensenyar diverses cases de la costa i una altra de Mont-ras. Els homes de seguida no van tenir cap dubte a preferir Can Medalla a totes les altres que havien vist a Llafranc. Les dones, captivades per les excel·lències del nostre mar, no hi estaven pas d'acord fins al punt que es van negar a baixar del cotxe que els havia dut per a aquesta primera visita a la finca, només la insistència dels homes explicant-los els seus avan-

"No m'ha estat gens difícil adaptar-me a la vida de Mont-ras. Amb la meva esposa Sofia i la meva filla Andrea ens hi trobem perfectament i, si no hi ha res que ho impedeixi, estic convençut que hi posarem arrels definitives."

Des de molt petit, habituat en un medi rural com Mont-ras, he tingut i tinc encara una gran afició pels rèptils i els amfibis, dedicant-me tot el temps que puc a la protecció de les espècies en perill d'extinció."

tatges, potser a contràcor, però van arribar a convèncer-les. Així, doncs, el mes de juny de l'any 1955 van signar el contracte de compra-venda.

I des d'aquest moment va esdevenir la primera família barcelonina que es va instal·lar al nostre poble per tenir-hi casa com a segona residència. Devíeu celebrar una bona presa de possessió.

Sí, uns mesos després, el gener de 1956, vam inaugurar la finca ja posada en condicions i, coincidint amb el desè aniversari del casament dels meus pares, vam convidar tots els veïns de Mont-ras a assistir a la festa que vam organitzar. N'hi van venir molts, va haver-hi berenar per a tothom i la cobla La Principal de La Bisbal va amenitzar-la amb una audició de sardanes que molts assistents també van ballar.

La vostra estada a Mont-ras als estius no ha estat mai interrompuda?

Mai, això ha donat peu al fet que hagi nascut i augmentat una gran amistat amb uns nois d'edat semblant a la meua: en Xavier Grañén i els germans Cesàreo i Rafel Rodríguez Aguilera, tots veïns, que en aquells temps d'infantesa i joventut també passaven les vacances a Mont-ras, amb els quals ens hem banyat en gairebé totes les platges de la nostra façana marítima i, en bicicleta i moto hem recorregut profusament tots els camins i caminets del terme municipal de Mont-ras, de Vall-llobrega i bona part dels de Palafrugell i Llofríu que coneixem a la perfecció. Actualment ja no vaig en bicicleta sinó en moto, recorrent tant el Baix com l'Alt Empordà i sud de França, per infinitat de camins i pistes forestals que conec perfectament. Cada any, a la tardor, amb un grup d'amics de la zona organitzem un viatge d'uns deu dies en moto pel sud del Marroc, país que també conec molt bé. Actualment ja en portem cinc edicions.

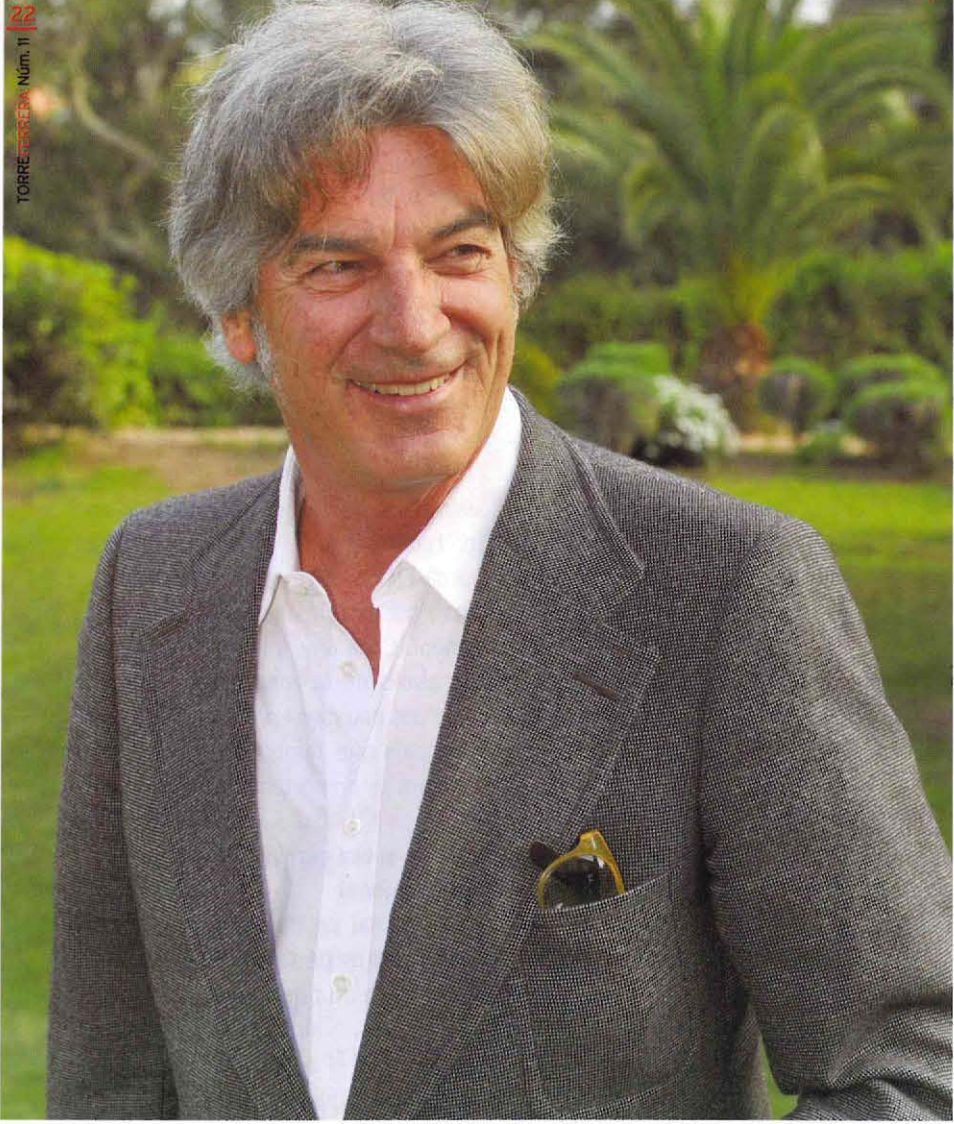
Explica'ns el teu currículum universitari i professional

A la Universitat de Barcelona vaig estudiar les carreres de Dret i Història i Art Dramàtic a l'Institut del Teatre. Una vegada aprovades, vaig fer d'advocat a Barcelona i a Palamós per després instal·lar-me definitivament a Can Medalla l'any 1987, al carrer de La Font que en aquells temps encara no el teníem asfaltat i obrir-hi bufet com a professional del Dret i tenint despatx en una zona rural, sóc generalista, és a dir, em dedico a diferents matèries de l'àmbit del Dret Civil, penal i administratiu. Porto casos relacionats amb assegurances i accidents de circulació, també Dret de família: separacions, divorcis, parelles de fet, reclamacions de quantitats, successions, contractes, defenses penals, etc. Com a professor universitari, des de l'any 1980, dono classes d'Història Moderna i Contemporània a la UNED de Girona. Com a actor, he intervingut en diverses pel·lícules i vaig fundar i formar part del grup de teatre "Strèpit" nom amb el qual ens batejà el malaurat pintor Modest Cuixart. Amb aquest grup vam fer representacions en diferents indrets del territori.

Quines són les teves aficions extra professionals.

Des de molt petit, habituat en un medi rural com Mont-ras, he tingut i tinc enca-

AMB NOM I COGNOMS JORDI GONCÈ MELLGREN

Jordi Goncè, al jardí de casa seva, a Can Medalla. Foto Xavier Grañén

"Impressionat per la desaparició del súbdit suec Nils Martin Vesting trobat posteriorment a les antigues mines de Mont-ras l'any 1956, i havent intervingut en l'aixecament del cadàver el meu avi, com a cònsol de Suècia, tinc en projecte escriure una novel·la que espero poder publicar algun dia."

ra una gran afició pels rèptils i els amfibis, dedicant-me tot el temps que puc a la protecció de les espècies en perill d'extinció. Com a anècdota m'agrada explicar que alguns veïns m'han vingut a buscar expressament per rescatar alguna serp que, de manera subreptícia, s'havia introduït a casa seva o al seu estable.

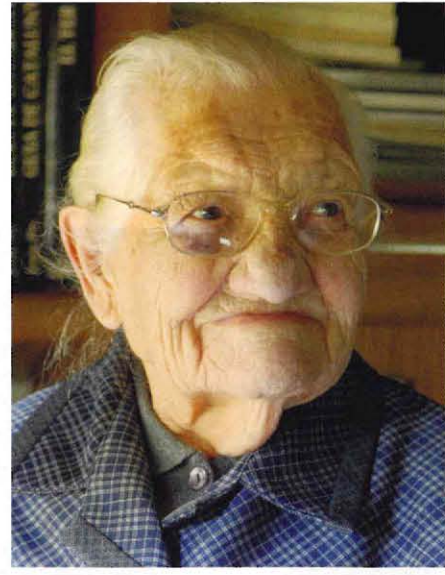
Com t'has habituat a la vida de Mont-ras?
Malgrat que m'havia acostumat a viure a Barcelona, on he passat la major part de la meva infantesa i joventut, no m'ha estat gens difícil adaptar-me a la vida de Mont-ras. Amb la meva esposa Sofia i la meva filla Andrea ens hi trobem perfectament i, si no hi ha res que ho impedeixi, estic convençut que hi posarem arrels definitives. La meva mare fou precursora en organitzar festes d'estiu tots els anys a can Medalla, tradició que nosaltres hem procurat continuar posteriorment.

Alguna anècdota?
Sí una de molt curiosa ocorreguda l'any 1957, amb la desaparició i mort del súbdit suec Nils Martin Vestling trobat posteriorment a les antigues mines de Mont-ras. En l'aixecament del cadàver hi va haver d'intervenir el meu avi com a cònsol de Suècia. Relacionada amb aquest fet, que des del primer moment sempre m'ha impressionat, tinc en projecte escriure una novel·la que espero poder publicar algun dia.

Jordi Goncè Mellgren -el del mig- amb els seus inseparables amics Xavier Grañén Bosch -a l'esquerra de la foto-, i Cesàreo Rodríguez Aguilera de Prat -el de la dreta-, a la Plaça de la Vila de Torroella de Montgrí, després d'haver fet el "cim" -Castell de Santa Caterina- el mes de setembre del 1963. Foto Joan Goncè

NECROLÒGICA MARIA BARCELÓ CLAVAGUERA | AL 100 % DES DE 1907

La Maria de Cal Mariner, la "baba", va néixer a Mont-ras el 13 d'octubre de 1907, a Can Pau, un mas important, amb mossos i minyones, que menaven centenars de vessanes i tenien cura de molts caps de bestiar i un important ramat de xais.

Filla d'en Vicenç i l'Enriqueta, va créixer a redós pares i avis, i anades diàries al col·legi de les Carmelites de Palafrugell. Sempre explicava, que foren aquestes dues hores de caminar diàries, a l'etapa de la creixença, que li van donar tan bona salut.

Es va casar l'any 1929 als 21 anys amb en Juli Deulofeu i Sabater, fill de l'Esteve i la Consol, i es van instal·lar a Cal Mariner, una casa del carrer de la Font. Fou mare per primera vegada el 1930, quan va néixer la seva filla Maria Teresa. La segona, l'Enriqueta, va arribar el 1935. L'esclat de la guerra civil el juliol del 1936 va canviar la vida de molta gent i també de la Maria. Amb la marxa del seu home al front, va haver d'ocupar-se no només de la casa i de les filles molt petites encara, sinó l'hort, la vinya i l'olivar, del bestiar i fins i tot de la llenya necessària per cuinar i tenir la casa calenta els hiverns. Durant aquells anys d'extrema dificultat per a tanta gent, va acollir refugiats i va alimentar algunes famílies de la vila. Un cop acabada la guerra va tenir una participació molt activa en l'acollida i ajuda als nousvinguts del sud de l'estat espanyol. Poc a poc va tornar la calma, va casar les filles amb en

Miquel Sabrià i en Mateu Sais, i van arribar els néts: Martí (1955), Juli (1966) i Josep (1970). Després arribaria el primer besnét en Sergi (1975) i la besneta, l'Anna (1978). El gener de 1980 va enviuadar, però va seguir a Cal Mariner abocada a les flors, fins als 100 anys, quan una ruptura de fèmur la va obligar a enllitar-se per sempre. Encara va tenir el goig de conèixer tre rebesnèts: la Júlia (2008), la Queralt (2010) i l'Àlex (2013).

Fou una dona de ferma convicció religiosa i una mica escèptica en política, tot i que seguidora convençuda del seu besnét, que com havia fet el seu avi matern, es dedica a la política.

Futbolísticament perica, més per portar la contraria a l'entorn barcelonista, que per convicció. Als fogons una mestra, (reconeguda fins i tot per grans especialistes de la cuina catalana, com en Llorenç Torrado), d'ella n'ha après tota la família, sense aconseguir igualar mai la seva escudella, ni els seus platillos, ni tan sols les truites de farina que tant va prodigar els anys quaranta. Després d'una vida sense estridències, va estimar sense limitacions, ens va deixar el passat gener, amb 105 anys i un somriure als llavis. Descansi merescudament en pau.

Miquel Planas Rocas
M. 687 550 222

ENS DEDIQUEM: TANCAMENTS PVC I ALUMINI, OBRA NOVA, REFORMES D'OBERTURES (SUBSTITUÏNT MARCS DE FUSTA, PERSIANES, PERSIANES MOTORITZADES, PERSIANES ALCANTINES, PORTICONS, MALLORQUINES, MOSQUITERES, BALLESTES), PORTES D'ENTRADA, MAMPARES DE BANY, MIRALLS, VIDRES, TREBALLS DE SERRALLERIA, FERRO I INOX. DISPOSEM D'ESPECIALISTES EN FUSTA, PARQUETS, TARIMES DE FUSTA, PERGOLES, PORTES D'INTERIOR, ARMARIS, PORTICONS

C/ Torres i Jonama, 54 · 17253 Mont-ras (Girona)
T/F. 972 301 492 info@tancamentsmont-ras.cat
www.tancamentsmont-ras.cat

disseny	retolació	impressió digital
logotips papereria cartelleria	adhesius lluminosos lletres massisses	impressió gran format interior/exterior exposicions, fires, decoració:
Pol. Ind. Riera d'Esclanyà	C/ Mas Resplandis, 17 - Nau B	BEGUR Tel. 972 30 43 24

Amb un parell de rulls de paper higiènic

Ho explica la **Isabel Antúnez**

Què necessitem per fer un ninot màgic?

- 2 cilindres de cartró de paper de WC
- Pintura
- Pinzells

Com es fa?

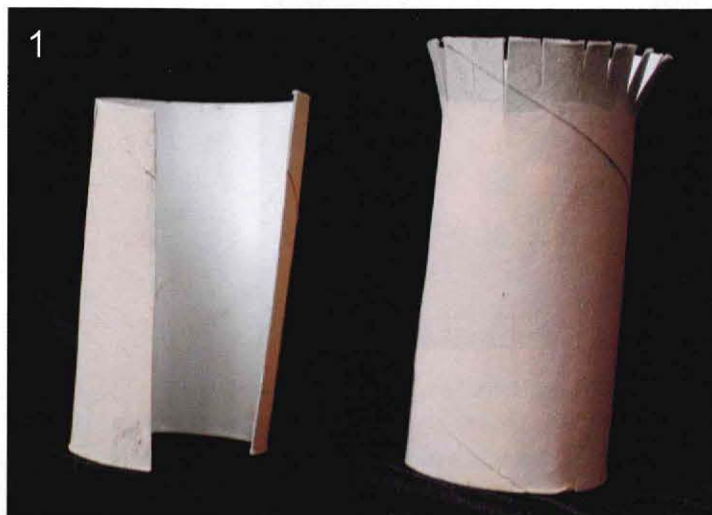
1. Pintem els dos cilindres del color de la pell (salmó, rosat....) Un el tallarem de dalt a baix i el retallarem una miqueta, que quedi més curtet (un o dos dits).

2. En el cilindre més curt dibuixem amb retoladors uns ulls tancats, les línies han de tocar la part superior del cilindre (foto 1), també dibuixem un nas i una boca.

3. Posem el cilindre més llarg a dins del més curt. El posem a mitja alçada i dibuixem uns ulls oberts amb celles tot continuant les corbes dels ulls tancats, les celles, un nas i una boca. (foto 2)

4. La part de dalt (uns dos dits) del cilindre llarg el pintem i li fem uns petits talls com si fossin els cabells, també podem enganxar-hi llanes, papers... (foto 3)

5. Col·loquem el cilindre "alt" dins del cilindre "baix" i ja tenim el ninot màgic. (foto 4)

Narcís Gaviña
PINTURES

Mòbil 609415101

C/ Pujada Cucala, 22 17253 MONT-RAS

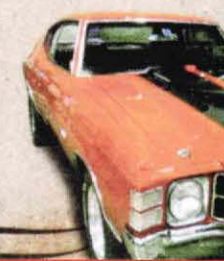
CERÀMIQUES

Crta.Palamós a la Bisbal C-31 Km.330 17253 MONT-RAS
telf i fax 972302571 email ceramiqueslaciutadella@gmail.com

**PLANXISTERIA I PINTURA
LES GAVARRRES**

Crtra C31 Girona a Palamós
C/ Pontiró, 24 17253 Mont-ras
972 611 402
615 543 761
plxgavarres@gmail.com

PELOKERO'S

Estilista
Perruquera **SANDRA**

C/ Torres Jonama, 21 - MONT-RAS - Tel. 972 11 36 45

PEIXOS

JOAN

MIQUEL

C/Torres Jonama, 53. Mont-ras
Mercat Municipal de Palafrugell
Tot tipus de peix de costa i marisc
per encàrrec. T. 686.41.53.97

OBERT MATÍ I TARDA

En un racó discret del riberal

Isabel Corominola

En un racó discret del riberal de Canyelles, aïllat i a recer de les mirades, Can Català resta ignot per a molts mont-rasencs. Aquest mas modest i poc conegut amb prou feines s'insinua camuflat pels canyars d'un rierol a ponent, i per uns xiprers vells i escardalencs que tapien la casa per la banda nord i per la de llevant. Davant del mas el paisatge esdevé acollidor, empetitit i barrat pel Puig Gavatz paravent natural dels vents de migjorn.

En Jordi Margarit, pagès vocacional i d'ofici, té cura de la conservació del mas. Aquest mont-rasenc d'adopció, amant del món rural i bon coneixedor de la pagesia del municipi, ens ha guiat per Can Català. El quadre on s'assenta la casa és vorejat per rierols que formen la conca alta de la riera de Canyelles. És a l'entorn de Can Català on la riera pren cos, i amb ella neix l'arrel etimològica del nom del barri.

El tram de camí que passa a tramuntana de la casa apareix anomenat com a *Riera-camino* en algunes escriptures del segle XIX; per sentir a dir, també ha constatat com a riera en els mapes de la *Cuenca Hidrogràfica del Pirineo Oriental*. Donen credibilitat a aquest supòsit els xaragalls que a cada ploguda malmenen aquest camí convertint-lo en una llera sorrenca i, també, les mates de joncs que creixen al seu marge. Després de grans xàfecs aquest camí fondal esdevé un escorranc que vessa les seves aigües en un dels primers afluents de la riera de Canyelles: un rierol que baixa dels pujols de Can Massoni, en el terme de Calella de Palafrugell, travessa el gual del camí i davalla arran del mas.

Camins en vetlla

Antigament, el camí de Can Català era un corredor molt freqüentat. Les dones de

Façana principal de Can Català. Foto Núria Clara

Can Català també és conegut per Cal Carreter Vell

El seu camí era un corredor molt freqüentat. Les dones de Calella solien fer-lo a peu quan anaven a Palamós a vendre llagostes

Calella solien fer-lo a peu quan anaven a Palamós a vendre llagostes. Les antenes dels crustacis encara bellugant feien de bon endevinar el contingut dels seus cabassos.

En Joan Rovira Bastons, mestre i poeta (Llafranc 1913-Palamós 1990) també era un habitual del camí. Els primers anys d'exercir la docència a Palamós, el jove mestre solia fer el camí en bicicleta. En els masos de Canyelles, sempre hi trobava soplug i un paraigua a punt per quan una estepatxada l'agafava d'imprevist.

Els de Canyelles tiraven cap a la costa i els de mar cap a pagès. Fa més d'una centúria, el jove Pere "Niell" baixava a entrada de fosc a Calella. Anava a ajudar a la recollida de la xàvega (art de pesca emprat en els pobles mariners que no tenien port; es calava la xarxa a prop de la costa i es recollia estirant-la amb cordes des de la platja). A canvi de l'esforç els voluntaris rebien un grapat de peix.

La mercaderia clandestina descarregada a les cales mont-rasenques solia circular pels camins de Canyelles

Els traginers solien ser gent del país que en època d'escassetats es feia un sobresou amb aquesta activitat, sobretot després de la guerra

I a la inversa, el caminal de Can Català també era de pas pels de Calella que pujaven a Canyelles. Algunes dones d'aquest poblet costaner pujaven a fer llenya i, de tornada, carregades amb grans feixos a l'esquena reposaven estintolades a les margenades altes de Can Català; també eren uns habituals els de la Fonda de Can Batlle quan anaven a Can Pipa (ara Can Farrarons) a proveir de verdura. I per Dijous Sant una colla de noies calellenques caçaven espàrrecs entre els bancals de Can Català i acabaven l'excursió a Can Niell on assegudes al solei de la paiera es cruspien una truita guarnida amb els brots silvestres, i de postres no hi faltaven els recuits de l'Enrica, la masovera, fets amb llet de voia (ovella).

De nit el camí es mantenia despert. El tràfec a les fosques tenia un altre caire. La mercaderia clandestina descarregada a les cales mont-rasenques solia circular pels camins de Canyelles. Tothom coneixia els traginers. Solien ser gent del país que en època d'escassetats es feia un sobresou amb aquesta activitat, sobretot després de la Guerra; hi havia tolerància i, en general, tothom feia els ulls grossos. Una anècdota paradoxal era la que explicava en Pere "Niell", el vell masover de Canyelles. Algunes nits de tràfec la parella de carrabiners, de pas pel mas tot fent la ronda vespertina, demanaven a en Pere la benvolença de deixar-los perllongar una estona la visita, la justa per tancar els ulls, i enrocats a vora el foc deixar passar la càrrega. I, per l'altra banda, els traficants sondejaven al masover per si els faria el favor de treure el ramat a trenc d'alba. Es tractava d'esborrar les roderes de la nit abans. En Pere "Niell", tot plegat, s'ho agafava amb filosofia; el mas era un lloc de pas, i el que volia el pagès era estar bé amb tothom.

Encapçalat per un rètol que diu "Efectuados los trabajos geográficos por la Dirección General del Instituto Geográfico y Catastral y los topográficos, por la misma y el Servicio Geográfico del Ejército. 2a edición 1950",

mapa on hi figura Can Català enquadrat dins la xarxa fluvial de Canyelles.

En el requadre de baix del mapa, a la dreta,

detall ampliat on es pot llegir de manera clara "Cañellas" i M. Català.

Ressequint l'arbre genealògic

Als anys 20 del segle passat, durant l'etapa de masoveria, Can Català va ser ocupat per un matrimoni amb dues filles. Del mas se'n deia "Can Casteió". Ressequint l'arbre genealògic dels Oller apareix una branca materna amb el cognom Castelló podria ser molt bé que amos i masovers fossin emparentats. Una de les nenes es deia Adela i compartia caminada i escola a Calella amb una nena veïna, la Maria Juscafresa de Can Niell que així ho recordava força anys després.

El motiu *Casteió* es un modisme del cognom Castelló que adopta la pronunciació popular d'algunes comarques gironines, com l'Empordà, on es fa sonar en alguns mots la doble ela com una i: com *solei* (solell), *paiera* (pallera) o *funei* (fonoll). Les últimes generacions tendeixen a substituir aquest dialecte que també inclou altres variacions, pel català estàndard o per un accent d'influència emergent, titllat popularment d'*enxavat*, amb la conseqüent pèrdua del distintiu lingüístic tan característic de la nostra comarca. En un intent de mantenir i preservar de l'oblit aquest bé cultural, Fèlix i David Casellas han recopilat els mots tradicionals de la nostra província en el "Diccionari de les Comarques Gironines", La Busca Edicions, s.l. Barcelona 2003.

Paisatge davant de Can Català. Els canyars de la riera al mig. Al fons el Puig Gavatx. Foto **Núria Clara**

Un requitzell de noms

Camaleònic en totes les vessants, també en la etimològica, Can Català ha canviat tan sovint de nom o de motiu com de masovers. Se n'ha dit: Can Català de Ligola, segons consta en una escriptura del 1871 on es descriu la casa de 185 metres quadrats, amb dues plantes i porxo, a més d'onze vessanes de terra de conreu, hort i erm. El mas ha dut també els motius: Cal Carreter, Can Castejó i Ca l'Agneta Petita. Finalment han prevalgut el cognom i el motiu dels propietaris que el van posseir vora dos segles: la família Català-Oller coneguts com els de Cal Carreter. La Caterina Català Vidal (1851), hereva de Can Català, es va casar amb en Joan Oller Arenas, hereu de Cal Carreter, un mas situat vora el Camí Ral, arran de l'Aubi. En aquest mas, relativament nou, estrenat el 1817 per en Jaume Oller Pereras, s'hi va establir el jove matrimoni. Els Oller conreen les terres de Can Català; la casa i l'hort els van llogar per a masoveria. La seva influència va afegir el motiu "Cal Carreter Vell" per a la casa pairal de Can Català. Els seus descendents conservarien la propietat fins el 1972.

La vida al riberal 70 anys enrere

Durant la guerra civil, el mas va ser refugi per a una família de Barcelona, comer-

ciant del ram del calçat. Estaven emparentats amb una família de Sant Joan de Palamós. Just acabada, l'any 1939, a Can Català s'hi va instal·lar una família provinent del Mas d'en Caixa, de l'Ermedàs. Eren un matrimoni i els seus tres fills. La Quimeta Teixidor Pons, la filla petita que llavors tenia 10 anys, ens fa reviure passatges d'aquella època llunyana i de com transcorria la senzilla quotidianitat al voltant del mas. Quan els seus pares, en Sebastià i la *Madalena*, els seus germans, l'Angelina i en Moisès (jove amb discapacitat psíquica) i ella van entrar al mas, Can Català era conegut com a "Ca l'Agneta Petita"; d'aquesta presumible masovera, se'n desconeixen les dades.

Els Teixidor van omplir amb algunes vaques les petites corts de Can Català. Tenien també una euga, "la Bonica". A la llarga, la modesta explotació ramadera no va reeixir i es van dedicar exclusivament a la cria d'aviram (gallines, oques, ànecs), porcs i també *cunís*. També es van vendre l'euga; per als desplaçaments a les rodalies en feien prou amb un carret tirat per un burro amb el que solien anar a comprar a Palafrugell. Alguns diven- dres, la *Madalena* agafava la Sarfa per anar a La Bisbal, a mercat. A més d'aviram solia portar 30 dotzenes d'ous per vendre.

Molt a prop de Can Català, a Cal Gall, hi vivien els oncles de la Quimeta, la família Teixidor-Arbat. Per anar d'un mas a l'altre feien drecera per un corriol entremig dels conreus, i per salvar el rierol van fer un pont artesanal amb troncs i brancatge de pinassa lligada amb fang. Tenir els parents com a veïns era un avantatge. Els horts dels dos masos eren arran de la riera; entremig hi havia una bassa, propietat de Cal Gall, compartida amicalment per les dues famílies. Els de Can Català hi anaven a rentar la roba. La Quimeta recorda que en Lluís, l'oncle solter de Cal Gall, va plantar canyes d'Amèrica (bambú) als marges de la bassa i, els estius, la mainada s'hi banyava arrecerada i desinhibida.

La bassa era l'abeurador de la fauna autòctona, sobretot d'ocells. La Quimeta té present un aficionat a l'ornitologia que solia parar "enfiles" (sistema d'agafar els ocells vius) pels voltants de la bassa. Així que la noieta el veia, des de l'era estant, es posava a cantar ben alt per espantar els ocells i evitar que acabessin engabiats. Tot i que l'home li feia senyes de fer mutis, ella persistia en el cant fins que les petites aus aixecaven el vol; llavors, la Quimeta contemplava satisfeta com el caçador frustrat desfeia la parada i, empipat, tocava el dos. La mainada i el jovent de Canyelles es solien desplaçar a peu. Les nenes de Can

Català, l'Angelina i la Quimeta, anaven a col·legi a Palafrugell; se'n duïen la carmanyola; era habitual que els de pagès tinguessin amistat amb algun establiment o alguna casa de la vila per recalar-hi a l'hora de dinar. Les nenes de Can Català anaven a Ca la Lluïsa una botigueta de queviures del carrer Ample.

Calella i els Woewodsky

A l'estiu, la Quimeta acompanyava la seva tia, la Paquita de Cal Gall, a Calella. Portaven un parell de cistells cadascuna plens de verdures de l'hort que oferien als residents i sobretot als estiuejants. I els dies de lleure també tocava caminar, ja fos fent una excursió amb les amigues fins a Calella o per anar a Palamós a ballar. L'any 1947, als 18 anys, la Quimeta treballava als Jardins de Cap Roig, i vuit anys després, ja casada, s'hi va instal·lar amb el seu marit, en Fortun (Fortunat) Humet, com a guardes dels Jardins. El contracte amb els Woewodsky, propietaris de Cap Roig, exigia la condició de ser un matrimoni sense fills. Quan la parella esperava el seu nadó van haver de renunciar al rol de guardes i optaren per instal·lar-se de nou a Can Català, mas idoni per la relativa proximitat amb la finca Ca la Rosal, situada prop de Cap de Planes, on en *Fortun* hi va trobar feina de jornaler. A Can Català s'hi estaven de franc. El mas era buit. La mare de la Quimeta havia enviadat i amb en Moisès vivia a Calonge. L'Angelina, la filla gran, s'havia casat amb en Josep Arespa, el noi del Mas d'en Fina del barri de l'Ermedàs.

El vell mas s'havia deteriorat força. I, a més a més, tal com diu la Quimeta: "A Can Català no hi havia hagut mai llum, tot i que arran del mas hi passava, i encara hi passa, la línia d'alta tensió". L'oncle Lluís de Cal Gall els alertava del perill de sojornar sota un sostre amenaçador. Tot plegat, era desconvenient, sobretot des que havia nascut el seu fill, en Josep. Al cap de dos anys van decidir anar-se'n a Calonge amb la família. Era l'any 1957 quan es tan- cava definitivament l'etapa de masoveria a Can Català. Després de quinze anys d'abandonament, l'abril de 1972, els Oller van vendre la casa, força malmesa, i una ves- sana de terreny, quedant-se en propietat el gruix de terres que avui en dia encara segueixen conreant.

L'antiguitat del mas

La casa va ser rehabilitada i convertida en segona residència. Va canviar de propie-

Quimeta Teixidor davant Can Català. Foto **Col·lecció Quimeta Teixidor**

Noies dels barris de Canyelles, de Lladres i de l'Ermedàs, una tarda de diumenge a Calella. Anys 40. Entre elles hi ha l'Angelina Teixidor de Can Català (segona de la dreta), la Isabel Juscafresa de Can Niell (primera de l'esquerra) i la Maria Sais de l'Ermedàs (al mig, vestida de blanc). Porten canyes i, una d'elles, un branquilló de cua de cavall, plantes abundants en els riberals de Canyelles.

Foto **Col·lecció Isabel Juscafresa**

taris fins a tres vegades. Des de l'any 1996 pertany a la família Cabanes de Lange. En aquests dotze anys, els amos han intimat amb els murs d'aquest petit mas i, sabedors que ja formen part de la seva història, han remogut vells papers per conèixer l'antiguitat d'aquesta heretat, aconseguint avalar l'existència del mas l'any 1685, data que han fet inscriure sobre el llindar de la porta.

La Quimeta, aquella noieta del riberal, ara octogenària, viu sola a Palamós. Ja fa anys que va perdre el fill, i fa poc, també el marit. Una tarda de nostàlgia, de no fa gaire, va pujar a Canyelles amb una amiga. Tot rememorant el passat pels voltants de Can Català, ella i l'amiga es van

topar amb l'amo que les va convidar a entrar. A cada espai trepitjat, la vella masovera hi bolcava els records mentre l'amo engolia amb delit els detalls que ella contava del mas del riberal: "El terradet que hi ha ara, abans no hi era pas. A dalt, hi havia el *quartu* de les lloques. On hi ha la piscina hi havia l'era. Al marge del rierol encara hi ha el mateix gatell..." Arribada l'hora del comiat, a fora, encara l'última mirada i un bri del passat li feia dir: "Aquest rebroll pot ser fill de l'*arbre de l'amor* que vaig dur de Cap Roig". I el petit arbre amorós amb els branquillons engalanats oferia a la Quimeta, cinquanta anys després, l'homenatge de les seves flors humils.

Del gòtic a la confitura, patrimoni en plena natura

Les dades de Torrent

Habitants any 2012: 198

Superfície: 8 Km2

Alçada sobre el nivell del mar: 44 metres

Gentilici: Torrentí / Torrentina

Text i fotos **Francesc Gomes**

L'estiu és època de festes majors. Ho és a Mont-ras i en molts pobles dels voltants. Pels habitants de l'Empordanet ha estat sempre habitual anar d'una festa major a l'altra, establint-se i reforçant relacions veïnals, ja siguin de caire social o per fer negocis. Antigament aquest anar i venir també va afavorir més d'un tracte entre hereus i pubilles. Eren temps en què els desplaçaments es feien a peu, en tartana o en bicicleta.

El darrer cap de setmana d'agost es celebra la festa major de Torrent i, tal com feien els nostres avis, us proposem anar-hi a peu o en bicicleta des de Mont-ras. Fer-ho amb el tren petit ja no és possible, i les tartanes fa temps que han passat a la història. Podrem triar més d'una ruta, segons anem pel pla, per la muntanya o segons els paratges que vulguem visitar. Nosaltres sortirem des de la plaça de l'Ajuntament cap al camí de Fitor i la pedrera Morena. Seguirem pels contraforts de les Gavarres, passant per Llofriu, amb un bonic paisatge de masos, camps i boscos d'alzines, suros i pins, fins arribar a l'ermita de Sant Llop, ja dins el terme de Torrent. L'ermita és d'estil gòtic i està dedicada a Sant Llop, patró dels pastors, tot i que s'hi celebra l'aplec per Santa Llúcia, que n'és copatrona. Que diferents havien de ser les vistes des d'aquest indret fa poc més de cent anys, segons el testimoni escrit d'en Miquel Torroella a *Cuentos que son historias*, que descriu l'hermós paisatge que desde dit lloch s'ovira. I no és que ara el paisatge sigui menys bonic, sinó que una muralla de pins impedeix gaudir de la seva visió.

Detall del cementiri dels Moros o dolmen de Puig Roig.

El llentiscle de Torrent, un dels exemplars més grans de Catalunya.

Seguirem en direcció a llevant i creuarem la carretera que va de Palafrugell a La Bisbal, per dirigir-nos al monumental llentiscle de Torrent. L'exemplar és un dels més grans de Catalunya de 5 metres d'alçada, amb un tronc de gairebé 2 metres de diàmetre i una capçada de 8 metres. Tot i ser un arbust, les seves excepcionals mides van fer que fos declarat arbre monumental l'any 1991, essent objecte d'especial protecció. Tenim el poble de Torrent a tocar i ens hi acostarem fins arribar a l'antiga estació del tren petit, ara en ruïnes, vestigi d'uns temps no gaire llunyans. Deixarem el nostre destí final, Torrent, per a més endavant i continuarem l'excursió per una pista ampla fins al Mas Damià on, ara sí, gaudirem d'unes espectaculars vistes de la plana empordanesa, amb el massís del Montgrí i les illes Medes al fons. A pocs centenars de metres, i cap al nord, trobarem el dolmen de Puig Roig o del cementiri dels Moros, sepulcre megalític de galeria coberta dels més grans de Catalunya. Fou descobert l'any 1923, però no va ser fins el 1970 que s'hi va fer una excavació exhaustiva i es trobaren gran quantitat d'objectes. Les fileres de lloses clavades verticalment i de forma radial convergint cap a la cambra són una particularitat que cal destacar d'aquest megàlit.

Baixarem cap a la plana passant per davant de l'exclúsiu hotel del Mas de Torrent, fins arribar a Torrentí, veïnat format per una dotzena de masos. D'aquí enfilarem el camí rural asfaltat que ens portarà al poble de Torrent, format per una cinquantena de cases al voltant de l'església parroquial de Sant Vicenç. A la plaça Major podrem visitar

Detall de la façana del temple de Sant Llop, construït entre el 1749 i 1757.

el Museu de la Confitura, únic a Catalunya, creat l'any 2004 per l'escriptora i cuinera Georgina Regàs, on trobarem confitures, mermelades i geles de més de 140 sabors. La Georgina és autora de diversos llibres de temàtica culinària, alguns d'ells sobre la cuina de festa

major, com *La cuina de festa major i altres plats de la Lola de Foixà*, que explica com cuinava aquesta coquessa, cuinera ambulant que es llogava per fer àpats de festa major, ofici habitual en els temps dels nostres avis, però avui, com tants d'altres, gairebé desaparegut.

Llocs d'interès

Castell de Torrent

Antiga construcció de la que se'n conserva la porta medieval del recinte murat.

Església de Sant Vicenç

Temple del segle XIV, però va ser bastit al XVIII.

Ermita de Sant Llop

Temple de planta de creu grega i té capçalera quadrada i cúpula. L'actual construcció correspon al segle XVIII edificada sobre una d'anterior del s. XVI.

Dolmen de Puig Roig (o cementiri dels Moros)

Gran sepulcre megalític.

El pi pinyer

Arbre amb història

El llentiscle

Declarat arbre monumental per la Generalitat dins l'inventari d'arbres catalogats d'interès local.

Promediter, s.l.

PROMOCIONS I CONSTRUCCIONS

Carrer Torroella, 116
Telèfon 972 30 51 54
promediter@telefonica.net

LAMPISTERIA

JORDI MAYOLAS

C/Torres Jonama, 7
Telèfon 972 30 38 81

17253 Mont-ras
(GIRONA)

Bugaderia Mont-ras

TINTORERIA I WET CLEANING

MARIA CINTA CUGAT

Travessia de la Riera, 1 - MONT-RAS
Tel 972 30 36 26 - Mòbil 696 340 060

TECOMAC

Venda, reparació i lloguer
de maquinària.
Jardineria, forestal i de l'horta

Marc Ribot i Roqué

Tel. 972 30 78 03
Mòbil 629 75 75 80

C/ Sant Pere, 57
17200 Palafrugell

HONDA

Husqvarna

ECHO

pasquali

LLENGUA PLATAFORMA PER LA LLENGUA

A favor nostre

Teresa Casals

La situació que viu Catalunya, que vivim els catalans, des del punt de vista nacional, econòmic i lingüístic ens pot conduir o bé al desànim i a la claudicació (és el que volen alguns), o bé a reforçar les nostres conviccions i a treballar, més que mai, per acabar definitivament amb aquesta situació d'injustícia, que ens aboca al fracàs col·lectiu i a la frustració personal.

Estem arribant al límit. Ofegats econòmicament, sense perspectives de futur pels nostres joves i amb una opressió nacional i lingüística que recorda temps de foscor i de silenci.

Tenim, però, alguns indicis per a l'esperança. El nostre poble es manté despert. És capaç de mobilitzar-se, de participar. Ha omplert els carrers per reivindicar els seus drets i ho continuarà fent. Participa i es compromet amb entitats que defensen la llengua i el país, suma esforços per fer possibles projectes culturals o artístics que no poden comptar amb subvencions públiques. Es mobilitza per ajudar els més maltractats per aquesta situació, sobretot famílies amb fills, ja siguin catalans autòctons o catalans nousvinguts.

Estem al davant d'un repte col·lectiu d'una gran transcendència. Ens n'hem de sortir junts. Remant tots en la mateixa direcció. A favor nostre. És precisament aquesta unitat d'acció la que volen esberlar. I hi dediquen moltes energies. Han triat la llengua i l'escola com a escenaris preferents per a la confrontació. Al darrere de l'obsessió del senyor Wert per homogeneïtzar-nos, hi ha la voluntat de dividir-nos per fer-nos més febles i més dòcils. Ells i nosaltres, nosaltres i ells. No se'n sortiran.

Pel que fa a la llengua catalana, el govern de l'estat actua contra aquesta llengua amb la mateixa intensitat a tot arreu on és llengua pròpia. A Catalunya, a les Illes Balears, al País Valencià, a la Franja. La seva intenció és aconseguir trencar els lligams humans, culturals i lingüístics entre els diversos territoris que tenen una llengua i una cultura comunes. També en aquest cas cal una resposta conjunta de tota la comunitat lin-

En el decurs del multitudinari acte d'homenatge a l'activista i fundador de Plataforma per la Llengua, Martí Gasull i Roig, es va anunciar la creació del premi Martí Gasull a la defensa i promoció del català. Foto Arxiu P.L.L.

güística. Costa d'entendre que un estat com l'espanyol, en el qual un de cada tres habitants té com a llengua pròpia una llengua que no és la castellana, tingui tan poca sensibilitat, tan poc respecte per les altres llengües territorials diferents del castellà. Però és així, i amb el govern del PP la situació ha empitjorat considerablement.

Celebrem la iniciativa d'unir esforços per treballar conjuntament la societat civil i les entitats de tots els països de parla catalana per defensar els nostres drets lingüístics. El passat dia 9 de març ens vam enllaçar pel català i continuarem treballant, junts, per defensar la llengua i la cultura, que és un patrimoni que compartim, per reforçar l'autoestima dels parlants del català i per denunciar tots aquells casos en què es violen els nostres drets lingüístics.

gasgironamanteniment

gasNatural

PALAFRUGELL

Del Vilar, 37.17200 Palafrugell
T. 972 31 84 68 • F. 972 31 37 19
palafrugell@gasgirona.com

La comèdia democràtica

A l'antiga Grècia, la democràcia estava molt influïda pel que passava als escenaris. La sàtira política determinava en gran mesura la vida política del país i la comèdia era una arma ideològica de primera magnitud. Hi ha alguna similitud entre aquella antiga situació i l'actual? Comèdia i política conviuen avui amb la mateixa intensitat que aleshores?

Els protagonistes de la sèrie "L'ala oest de la Casa Blanca".

Francesc Bellmunt

Com tothom sap ja no és l'escenari teatral l'espai dominant de la crítica política, sinó la pantalla, la gran i sobretot la petita pantalla. Fent una breu mirada al passat contemporani veiem que el cinema americà, per posar l'exemple més significatiu, sempre ha estat un fidel col·laborador de la democràcia. No sempre per a un bon fi, doncs sovint s'ha deixat utilitzar per fer propaganda descarada del sistema amb l'objectiu de manipular l'opinió pública, sobretot després de la Segona Guerra Mundial. Però també és important destacar com aquella indústria del cinema ha patit en moments clau de la seva història, la pressió agressiva d'organismes federals nord-americans obsedits en atacar els seus professionals

més liberals pel sol fet de defensar la justícia social. O sigui que uns i altres sempre han tingut clar que la ficció influeix en els ciutadans i que quan més ampli és l'abast dels mitjans que la difonen, més temptador és utilitzar els seus recursos en benefici de determinades polítiques. Potser és per això que l'audiovisual anglosaxó avui dedica una part molt important de la seva indústria, a fer de la política l'element dramàtic central de les seves històries de ficció.

La importància del format

Les sèries televisives han expandit les possibilitats argumentals de la ficció política i no només d'una manera dramàtica sinó conceptual. La primera en importància va ser *Jo, Claudi*; produïda

per la BBC (1976) es basa en l'obra del gran Robert Graves. Graves, traductor de Suetoni, va fer servir textos d'aquest i també de Plutarc per a la seva novel·la de romans. Les trames i intrigues de la cort d'aquell Cèsar marca un retorn a la influència de la comèdia en la política. Va ser un gran èxit d'audiència.

El cinema ja havia donat films de gran calat testimonial polític com *Tempesta sobre Washington* (1962), intriga electoral, *All the king's men* (1948) sobre com transforma l'ambició i el poder polític les persones o *All the president's men* (1976) que tracta la investigació del Watergate de Nixon; però no ha estat fins a la irrupció de les sèries que s'ha consolidat un format realista i transparent, que no només és limita a ficcionar alguns ele-

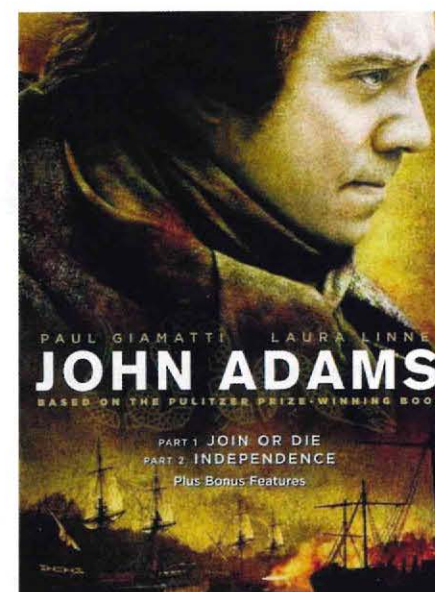
ments particulars i excepcionals de la democràcia anglosaxona i americana en particular, sinó que es permet pintar uns grans frescos polítics on són presentats davant de l'espectador global els conflictes inherents a aquesta activitat de servei públic: la corrupció, l'ambició de poder, l'abús d'autoritat, la violència coercitiva o la conspiració, entre tants altres.

Referents principals

House of cards (BBC-1990), *Sí, Ministre* (1980) i *L'ala oest de la Casa Blanca* (1999) potser són els tres referents actuals bàsics per fer-se una idea de com funciona per dins la democràcia entesa des d'una òptica anglosaxona. Monarquia o república, els fils del poder democràtic parlamentari són moguts per experts professionals de la política els quals són mostrats a l'espectador amb tots els seus atributs. La bondat i la maldat dels personatges d'aquestes sèries segueixen un curs dramàtic extens i exhaustiu gràcies a la durada serial. El que al capítol d'avui és blanc, demà és negre i enmig tota la gamma de grisos. De la concentració cinematogràfica a l'extensió televisiva, els drames polítics de les sèries modernes relativitzen els valors ètics teòrics i els ceneixen als fets. En aquest sentit em permeto establir una certa proximitat entre aquesta forma d'exposar tan eclèctica i aquell principi jurídic que diu que tothom és innocent fins que es demostrï el contrari. Aquest és el mètode habitual de les sèries polítiques: res del que sembla es pot considerar conclouent fins que les proves siguin definitives i tot i així moltes s'acaben amb finals oberts.

Petita llista bàsica

La llista de sèries polítiques d'interès és llarga, *Boss*, *The Wire* 3 temporada i *Spin*

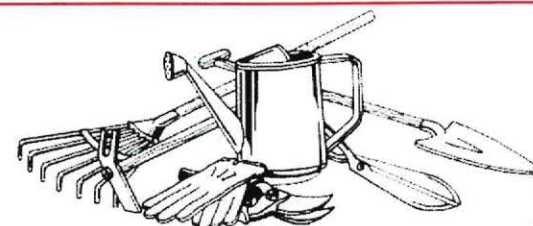

Cartell de la mini sèrie de televisió americana que narra la vida del segon president dels Estats Units. La fotografia de sota pertany a la sèrie de la BBC "Sí, Ministre".

city seccionen l'estructura del poder municipal, *The thick of it* (2005), la danesa *Borgen* i *News Room* (2012) tracten temàtiques ministerials i de govern estatals, *Homeland* (2011) té un argument que gira a l'entorn de la guerra de civilitzacions, la CIA i la política internacional i finalment *The Killing* on un candidat és sospitós de la violació i assassinat d'una jove estudiant.

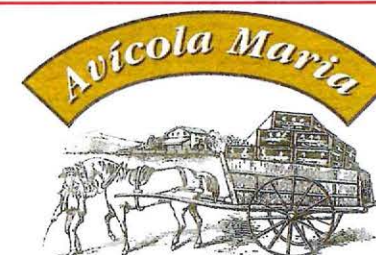
Tota l'escala de poder democràtic és abordada per les sèries polítiques i fins i tot amb incursions històriques memorables. Una és *John Adams* (HBO -2008) una lliçó de democràcia independentista a partir de la biografia d'un lluitador anti colonial, un dels pares de la constitució americana. L'altra, un western, és més heterodoxa però no per això menys il·lustrativa de com la democràcia acaba sent una eina útil fins i tot per a les persones que viuen en un territori salvatge que es mou a l'entorn de productives mines d'or i ambicions en conflicte, *Deadwood* (2004).

Estem vivint una edat d'or de la política com a comèdia, com a màscara dramàtica i això, crec, és un retorn natural a les fonts de la nostra civilització. Hi ha, no obstant, una variant destacable en la manera general de procedir, una posada en comú dels interessos polítics occidentals. Les ficcions en el seu conjunt, per damunt de les especificitats ideològiques, fan una defensa radical del sistema democràtic, de les seves possibilitats i de les seves superioritats respecte d'altres possibilitats d'organització social. És, potser per això, que les ficcions polítiques tenen un molt de pedagogia democràtica, una funció didàctica d'abast popular similar a la de les ficcions de judici i advocats.

Josep Serra
TREBALLS DE JARDINERIA

C/ Del Suro, 12 - 17253 MONT-RAS (Girona)
Tel. 972 30 46 43 - (Mòbil) 637 11 73 84

Ctra. Palafrugell-Regencós, Km 1 - 17255 Begur
Apartat de correus 3 - 17200 PALAFRUGELL
Tel. 972 30 43 00
Tel. 972 30 02 92 (cont. aut.) - Fax 972 61 09 66
e-mail: info@avicolamaria.com

La cuina de na Lola de Foixà

Ara fa trenta dos anys, la Georgina Regàs va publicar el llibre "La cuina de Festa Major i altres plats de la Lola de Foixà" (Editorial La Gaia Ciència). Encara que el pas del temps ha fet canviar els hàbits des de l'estar-se als fogons fins a les sobretaules de la festa major, avui aquesta secció es veu molt honorada d'homenatjar totes aquelles cuineres, i cuiners, que amb tanta dedicació i art culinària han fet possible que encara es recordin aquells àpats partint d'una cuina poc complicada basada en el sofregit i la picada, i en el deixar coure fent el xup-xup. D'altra banda volem fer també, un reconeixement a la bona feina portada a terme per la Georgina Regàs i Pagès (Barcelona, 1932. Empordanesa d'adopció i apassionada de moure's per la cuina, el 2004 va posar en marxa El Museu de la Confitura, a Torrent) perquè gràcies a ella existeix el llegat manuscrit per, tal com explicava el 1981, "el llibre no pretén cap altra cosa que ajudar a conservar aquesta cuina tradicional i popular que durant molt anys ha passat de generació en generació d'una forma natural gràcies a dones com la

Lola Solés i Sais."

La Georgina posava al corrent que la Lola Solés, na Lola de Foixà, era una dona de pagès que sabia cuinar com totes les dones de pagès. Ja n'havia après de la seva mare i tenia aquell sentit de la cuina que és innat. El cas és que na Lola, durant molts anys de la seva vida va anar a fer el menjar els dies de Festa Major a les cases pairals i als grans masos, quan al voltant de la taula s'aplegaven fàcilment vint-i-cinc o trenta persones. Així, va quedar constància que la Lola anava tant a Regencós com a Llofriu, Verges, La Pera o Mont-ras; i encara la recorden a Vulpellac, Sant Pau, Fonollers, Cruïlles, Serra, La Bisbal, Palafrugell o a Llafranc.

La filla de la Lola, la Paquita Juanmiquel, també va ser una cuinera excel·lent i recordada pels rodals. Però amb ella, es va acabar la nissaga de cuineres itinerants de la família. Quan la Georgina Regàs va demanar a la Paquita Joanmiquel que li facilités les receptes dels plats que li va ensenyar la seva mare, va començar per aquells que anava a fer per la Festa Major.

Alguns dels que podrien ser els plats principals de Festa Major, tot seguint els consells de na Lola de Foixà:

Canelons

Agafes dos pits de gallina, un de pollastre, un tall de carn magra de porc del pit o de la cuixa i ho has de rostir ben rostit. De vedella no n'hi poso, perquè els fa eixuts. Hi afegeixes una ceba grossa, dos tomàquets, un ram de julivert, un parell de grans d'all i vas rostint-ho tot junt, hi afegeixes un raig de conyac fins que la carn agafa un color torrat. Ho sales. Després has de trinxar la carn amb el tallador, i guardes el suc de rostit a part. A la carn trinxada hi afegeixes dues tasses de cafè de farina i tres tasses de cafè de llet, a poc a poc i remenant bé. Si la pasta queda massa espessa hi poses una mica més de llet. En una plata que va al forn hi poses suc del rostit, per sobre ben col·locats els canelons que hauràs bullit i omplert amb la pasta, els cobreixes amb beixamel, hi tires formatge ratllat per sobre, mantega i una mica més de suc i els fiques al forn no gaire fort, primer amb foc per sota i després per sobre fins que siguin rossos. La beixamel la faig així: quatre tasses de farina, sis tasses de llet, sal, nou moscada i una mica de suc del rostit, ho poses a foc baix i vas remenant fins que queda espessa.

"Platillo" de menuts

Agafes un tall de porc i el fas a trossos, la mateixa quantitat de vedella, si el pollastre és de pagès, les potes, escaldades i pelades, el pedrer, les ales i el coll, el mateix de l'ànec, les costelles i el cap de conill. Com més coses barrejades millor és.

Tot ben rostit amb oli, quan és ben ros ho treus i ho deixes a part. La sal sempre la poso després de sofregir.

En el mateix oli hi sofregeixes una tomata grossa tallada hi afegeixes una picada feta amb una cabeça d'all, un fetge de pollastre i un d'ànec, tres fulles de julivert i dues llesques de pa, tot fregit i ben picat, per fer una salsa espessa.

A foc molt baix, hi vas tirant tota la carn que ja tens sofregida i una mica d'aigua calenta que afegeixes a poc a poc.

També pots posar-hi bolets rentats i escorreguts.

Quan ja és cuit hi tires una última picada feta amb una fulla de julivert i unes ametlles.

El julivert fa que les ametlles no saltin en el morter.

Aquest és el "platillo" de la Festa Major, és el que feien per tot arreu. Es feia amb els menuts del pollastre de l'ànec i el conill que després es menjaven rostits.

Pollastre rostit

Fas enrossir el pollastre amb oli i greix de porc -el rostit és bo amb greix-, hi tires després una ceba, una cabeça d'all, una tomata i un ramet de julivert, tot una mica ros, i ves amb compte amb el julivert que es crema de seguida.

Vas remenant i tires per sobre un raig de conyac i mig got d'aigua ben a poc a poc i millor que sigui calenta.

Abaixes el foc i que es vagi fent fins que quedi sec.

El rostit sempre s'ha fet així. De la mateixa manera pots rostir la carn.

Oca o ànec amb naps

Enrosseixes una ceba petita tallada a trossos més aviat grans. A part en el morter piques una cabeça d'all pelats, tres o quatre fulles de julivert, una llesca de pa fregit i el fetge de l'oca -o de l'ànec- també fregit, i un cop ben picat ho fas enrossir que quedi fosc. A aquesta picada hi afegeixes dos o tres tomàquets ratllats i després de cuit a foc ben baix hi tires l'oca -o l'ànec- a trossos, ja sofregida i rossa.

Quan veus que la carn comença a ser cuita hi poses els naps, que els hauràs donat un bull i els hauràs fregit enfarinats. Deixa només que arrenquin el bull, sinó es desfarien, i llavors hi tires aquesta última picada feta amb una fulla de julivert, un gra d'all, un pols de pebre, quatre pinyons i quatre ametlles torrades, tot ben picat en el morter.

La tires al mig de la cassola i la sacseges. També pots agafar una cullera, però que sigui de fusta, i vas tirant la salsa al mig. Només uns minuts i ja està.

Una de postres: Pomes cuites

Necessites pomes petites i que siguin fortes, els treus la cua i, sense pelar-les, les poses en una cassola de terra. En un cassó a part hauràs fet sucre cremat. Tires una mica d'aquest sucre cremat per sobre de cada poma, que és el que els donarà color torrat després de cuites.

En la cassola, amb les pomes -tot cru-, hi poses una pela de llimona, un canó de canyella, sis o set anissos, dues cullerades de sucre, mitja copa d'aigua i ho poses a foc ben baix.

Quan les pomes són quasi cuites tires al suc una picada que hauràs fet en el morter amb dues galetes Maries i deu ametlles torrades, tot ben picat, i un cop barrejat amb el suc ho vas tirant per damunt de cada poma.

"Sarsuela" de peix

Fas un sofregit amb una ceba petita, sobretot que sigui petita, i un cop rossa hi tires tomàquet pelat i ratllat, que n'hi hagi força de tomàquet.

A part en una paella fregeixes les rodells de rap, orada i lluç salades i enfarinades.

Fas una picada amb una llesca de pa, una cabeça d'all i un ram de julivert, tot fregit i picat en el morter.

En la cassola que hi tens el sofregit hi tires la sípia i els calamars a talls i que vagin coent a poc foc uns deu minuts. Després hi tires les gambes i els escamarlans. Quan veus que ja està, hi afegeixes la picada i després el peix que ha de coure només un moment perquè ja està fregit, i els musclos oberts al vapor i sense closca. Quan tot és cuit i s'han barrejat els gustos, tires per sobre una picada només de pinyons i els vas mullant amb el suc del peix.

I ja està la sarsuela.

Suquet de peix

Opció 1:

El suquet es pot fer amb nero, rascassa, congre... tota mena de peix.

Tires un raig d'oli a la cassola i quan és calent hi fas un ros amb dues cullerades de farina, remenant fins que quedi daurada.

Després, un cop tens trinxats una cabeça d'all, julivert i quatre tomates, ho tires tot junt dins el ros de farina, remenant sempre, no pots deixar-ho mai, i hi afegeixes un raig de vi blanc sec.

El nero o el peix que tinguís, el poses en aquest suquet tallat a rodells, salat però sense fregir ni enfarinar. Si el suc és massa espès hi poses una mica d'aigua, però de gota en gota, que el peix és molt punyetero.

El cous uns vuit o deu minuts i ja està.

És el més senzill i el més bo. El feien els pescadors, em deia la meva mare.

Opció 2:

Aquest suquet es fa amb rascassa, calamars i musclos. S'agafa una ceba petita, es talla en quatre talls pel mig, set o vuit grans d'all, una tomata pelada i ho poses tot en una cassola a enrossir. Has de tenir una torradeta i dues fulles de julivert ben picades que afegeixes al sofregit que tens a la cassola amb una mica d'aigua -el peix vol poca aigua- i ho vas remenant. Llavors agafes les rodells de calamars i que coquin uns cinc minuts, després hi tires la rascassa a trossos i els musclos ja pelats. L'aigua dels musclos colada la vas tirant a poc a poc en la salsa i que tot junt vagi fent la xup-xup fins que vegis que és cuit.

Llavors agafes mitja galeta Maria, un gra d'all i pinyons, tot ben picat en el morter. Aquesta picada la tires per sobre i vas remenant amb la cassola, sacsejant-la, res de cullera. Millor que la cassola sigui de terra o de ferro.

Avda. d'Espanya, s/n
Telèfon 972 61 10 41
17200 PALAFRUGELL
(Girona)

Llavia i Serra 26 Tel. 972 61 12 60
Palafrugell
WWW.distronic.tv

DIGITAL+

JABONES TER, S.L.
productes químics de neteja

C/Mas Resplandis, 7
Esclanyà (Girona)

jabonester@xarxacontrol.es

T. 972 612 426 - F. 972 612 462

Xidors

PASTISSERIA, XARCUTERIA, CELLER,
BOTIGA ESPECIALITZADA, SALÓ DE TE

- Servei de càterin integral
- Personalització de menú
- Cocktails i recepcions per a particulars i empreses
- Entrega a domicili
- Música en viu
- Personal de servei i cambrers

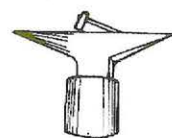
Carretera de Palamós a Palafrugell, km. 5
Urb. Mas Mortera - VALL-LLOBREGA
Tel. 972 31 46 49 - info@xidors.com

ELECTRICITAT - FONTANERIA
CALEFACCIÓ - AIRE CONDICIONAT
ENERGIA SOLAR

toni peniza

TEL. 619 071 370

C/ RAMON MUNTANER, 22 - RESIDENCIAL BEGUR
tonipeniza@telefonica.net

**SERRALLERIA
ALSINA**

C/ Torres Jonama, 60
Tel. + Fax: 972 30 29 96

17253 MONT-RAS

CALAIX DE SASTRE LA FITA TERMENAL DE ROQUES D'ASE

Xavier Rocas, arqueòleg i museòleg Amagades sota la vegetació més tancada dels nostres boscos es descobreixen, de tant en tant, un seguit de pedres clavades a terra, de formes regulars, grans, sovint ben obrades, distingides gairebé sempre amb lletres o símbols gravats en les seves cares. Són les pedres de terme o fites termenals del municipi, disposades artificialment per marcar les antigues o actuals divisions administratives municipals i que, amb el temps, han assolit un marcat caràcter històric, cultural i social.

La seva ubicació, salvant serrats, ressequint carenes, baixant fondals i enfilant-se pels pujols tot dibuixant línies invisibles, permetia (i permet) conèixer els límits dels diferents municipis o de quin lloc era cada peça de terra i cada casa. Fins ben entrat el segle XIX això tenia una gran importància perquè volia dir dependre d'un senyor o d'un altre i, generalment, tenir uns drets o privilegis diferents que podien comportar diferències substancials a l'hora de pagar contribucions, o de ser jutjat, o d'ajudar al manteniment dels exèrcits.

Dalt del Puig de Roques d'Ase

Una d'aquestes fites termenals és, justament, aquella que es localitza dalt del Puig de Roques d'Ase, de forma rectangular i amb dues de les seves cares treballades amb dibuixos i lletres incises a la pedra tot marcant el domini efectiu de la divisió municipal entre Palafrugell i Palamós. En una de les seves cares hi podem veure una creu de dos braços, la creu patriarcal de Jerusalem i escut del priorat de Santa Anna de Barcelona, senyor que fou de la vila i castell de Palafrugell des del desembre del 1194 (quan Alfons I va fer donació a l'orde del Sant Sepulcre dels actuals termes municipals de Palafrugell i Mont-ras) fins a l'abolició del règim senyorial al segle XIX. A l'altra cara, el molló porta incisa la llegenda PS, abreviació del topònim [P]alamó[S]. A partir de l'any 1858 quan Mont-ras aconsegueix la independència municipal de Palafrugell, aquesta fita passà a delimitar els termes de Mont-ras i Palamós.

Plantada al mig del bosc, i cada cop més oblidada i desconeguda, aquesta fita corre avui perill (igual que la resta de pedres termenals més antigues) de ser usurpada o destruïda, tal com ja ha passat, malauradament, en algun cas.

Salvaguardar el patrimoni

Davant d'aquesta possibilitat, l'Ajuntament de Palafrugell va acordar a mitjans de desembre passat, proposar als municipis veïns de Mont-ras, Forallac, Torrent, Regencós i Begur la substitució d'aquestes fites històriques per d'altres modernes, noves i més funcionals i evitar d'aquesta manera la seva possible desaparició. També es va acordar crear una Comissió conjunta per tal d'inventariar-les, numerar-les i, si arribava el cas, repartir-les per a la seva conservació.

Una iniciativa, però, que no vol limitar-se només a la preservació d'aquests béns sinó que també vol promoure la seva instal·lació pública i la seva posta en valor. En aquest sentit, una possible idea seria poder disposar d'un plafó explicatiu a tocar per tal de poder explicar el sentit de la fita termenal, la seva descripció física i un plànol on s'assenyalaria la seva ubicació original. Una informació que bé es podria acompanyar amb imatges d'altres elements patrimonials relacionats, o amb informació històrica complementària. Una política activa, pensem, de salvaguarda del patrimoni, i una tasca decidida de promoció del nostre patrimoni comú per tal de fer reviure la memòria dels nostres avantpassats, que ens parlen dels nostres orígens, de la nostra història i del nostre present.

Fotos: Irene Genís

Des que neixes, que penses:
Què deurà ser allò que et farà gran?
Potser seran els anys, els èxits, els aplaudiments.
Tenir un cognom o bé un altre.
O haver nascut més al nord o més al sud.
Pensaràs que la joventut, la bellesa o els diners
són el que et farà gran.
Que s'és tan gran com tot allò que es posseeix.
Res més allunyat de la veritat.
Perquè només hi ha una cosa en aquest món
que et farà gran:
Ser fidel a tu mateix.

**Ser fidel a tu mateix
és el que et fa gran**

CaixaBank

[Tu] ets l'Estrella

A CaixaBank, fa més de cent anys que som fidels als nostres valors. I avui continuem compromesos amb les persones i amb el desenvolupament social i econòmic del nostre entorn. I això ens ha fet grans.

- El primer banc d'Espanya
- 1a Obra Social del país
- Més de 13 milions de clients
- Més de 6.000 oficines

Perquè no som només un banc. Som CaixaBank.

www.CaixaBank.com

Millor Banc
d'Espanya
2012

Banc més
Innovador
del Món

Segell d'Or
EFQM a
l'Excel·lència
Europea

24 seleccions, 80 partits,
totes les estrelles del bàsquet mundial